

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Kulturní instituce Plzně - Knihovna města Plzně,
Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje a
Knihovna Západočeského muzea v Plzni**

Bc. Aneta Rychtaříková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

Bc. Aneta Rychtaříková

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Bílková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ.....	3
2.1	ZALOŽENÍ KNIHOVNY A JEJÍ HISTORIE DO KONCE 2. SVĚTOVÉ VÁLKY	3
2.1.1	<i>Období 2. světové války.....</i>	5
2.2	HISTORIE OD ROKU 1945 DO ROKU 1950.....	6
2.3	HISTORIE V 50. LETECH.....	8
2.4	HISTORIE V 60. LETECH.....	10
2.5	HISTORIE V 70. LETECH.....	11
2.6	HISTORIE V 80. LETECH.....	13
2.7	HISTORIE V 90. LETECH.....	14
2.8	VYBRANÉ HISTORICKÉ MEZNÍKY PO ROCE 2000.....	17
2.9	STĚHOVÁNÍ KNIHOVNY A POPIS BUDOVY	18
2.9.1	<i>Současná budova Knihovny města Plzně.....</i>	19
2.10	POJÍZDNÁ KNIHOVNA.....	20
2.11	KNIHOVNÍ FOND A SLUŽBY KNIHOVNY	22
2.11.1	<i>Fond knihovny.....</i>	22
2.11.2	<i>Služby knihovny.....</i>	23
3	STUDIJNÍ A VĚDECKÁ KNIHOVNA PLZEŇSKÉHO KRAJE.....	26
3.1	HISTORIE BUDOVY KNIHOVNY	26
3.1.1	<i>Budování kláštera.....</i>	26
3.1.2	<i>Stavba.....</i>	28
3.1.3	<i>Zavření kláštera.....</i>	30
3.2	ŠKOLY V BUDOVĚ	30
3.2.1	<i>Proměny budovy během 19. a první poloviny 20. století.....</i>	33
3.3	VZNIK KNIHOVNY	34
3.3.1	<i>Rekonstrukce budovy.....</i>	36
3.3.2	<i>Další pozdější rekonstrukce budovy.....</i>	38
3.4	HISTORIE KNIHOVNY.....	38
3.4.1	<i>Počáteční fungování knihovny v nové budově.....</i>	38
3.4.2	<i>Historie v 60. letech.....</i>	39
3.4.3	<i>Historie v 70. letech.....</i>	40
3.4.4	<i>Historie v 80. letech.....</i>	42
3.4.5	<i>Historie v 90. letech.....</i>	44
3.4.6	<i>Vybrané historické mezníky po roce 2000.....</i>	47
3.5	KNIHOVNÍ FOND A SLUŽBY KNIHOVNY	49
3.5.1	<i>Fond knihovny.....</i>	49
3.5.2	<i>Služby knihovny.....</i>	51
4	KNIHOVNA ZÁPADOČESKÉHO MUZEA.....	54
4.1	ZALOŽENÍ MUZEA	54
4.1.1	<i>Vznik knihovny v muzeu.....</i>	56
4.2	NOVÁ BUDOVA MUZEA	57
4.3	HISTORIE KNIHOVNY.....	58
4.3.1	<i>Historie do roku 1918.....</i>	59

4.3.2	<i>Historie do roku 1945</i>	61
4.3.3	<i>Doba po 2. světové válce</i>	63
4.3.4	<i>Historie od roku 1985 do roku 2011</i>	65
4.4	KNIHOVNÍ FOND A SLUŽBY KNIHOVNY	67
4.4.1	<i>Fond knihovny</i>	67
4.4.2	<i>Služby knihovny</i>	69
5	ZÁVĚR	71
6	SEZNAM ZKRATEK	73
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	74
8	ABSTRACT	89
9	PŘÍLOHY	90

1 ÚVOD

Vzhledem k mému dlouhodobému zájmu o historii a pozitivnímu vztahu k institucím knihoven jsem se rozhodla psát diplomovou práci na téma *Kulturní instituce Plzně - Knihovna města Plzně, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje a Knihovna Západočeského muzea v Plzni*. Považuji knihovny za úložiště intelektuálního bohatství národa a za důležité instituce, které v dnešní době neslouží pouze k půjčování dokumentů a zprostředkování informací, ale které se zabývají také organizováním volnočasových aktivit.

Knihovnictví má v Plzni dlouholetou tradici. V Plzni, jako v jednom z prvních měst v Čechách, se tiskly první knihy, záhy po vynálezu knihtisku v Evropě Johannem Guttenbergem v polovině 15. století. Díky němu se staly knihy přístupnější širšímu obyvatelstvu. Všechny tři knihovny mají v Plzni dlouholetou historii - Knihovna města Plzně a Knihovna Západočeského muzea v Plzni byly založeny již na konci 19. století. Cílem mé práce je zmapování historie a reprezentativní představení tří velkých knihoven v Plzni. Dílčím cílem je zanalyzování jejich knihovních fondů a představení služeb. Kompilací materiálů, jejich historickou analýzou a interpretací popisují historii vybraných knihoven. V závěru porovnávám komparativní metodou jejich činnost.

Diplomová práce je rozdělena do tří velkých celků, v každém z nich se věnuji jedné z knihoven. V kapitolách vždy objasňuji okolnosti vzniku knihovny a její počáteční vývoj. Dál popisují její historii a významné události související s činností knihovny. Charakterizují budovu, ve které sídlí, popřípadě její výstavbu. V závěru každé kapitoly se věnuji knihovnímu fondu a službám knihovny. V samotném závěru diplomové práce hodnotím jejich historii.

O historii knihoven mnohdy nejsou vydané samostatné publikace. Zdroje, ze kterých čerpám, jsou převážně zprávy o činnosti knihoven. Jsou k nahlédnutí v samotných knihovnách, na jejich webových stránkách či v Archivu města Plzně. Dalším zdrojem jsou sborníky, webové stránky knihoven nebo novinové články. K historii Knihovny města Plzně byly vydané pouze dvě publikace, vždy k výročí knihovny. O Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje jsou vydané

čtyři sborníky, také vždy k výročí knihovny. O historii Knihovny Západočeského muzea v Plzni pojednávají příslušné pasáže publikací *Západočeské muzeum v letech 1878-2008* a *Paměti Plzeňského kraje*. K některým pasážím o historii knihovny nejsou k dispozici žádné materiály, problematika je objasněna v příslušné kapitole.

Práce obsahuje také přílohy. Jedná se o fotografie budov či místností knihoven, které jsou pořízeny běžným fotoaparátem. Seznam použité literatury a pramenů je rozdělen na bibliografie, periodika, archivní materiály o Knihovně města Plzně a Knihovně Západočeského muzea, interní materiály Knihovny města Plzně, Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje a Knihovny Západočeského muzea a dále na internetové zdroje. U archivních materiálů je uvedeno číslo kartonu, popřípadě signatura, pokud materiál nebyl v kartonech.

2 KNIHOVNA MĚSTA PLZNĚ

První kapitola o Knihovně města Plzně popisuje její historii a činnost. První podkapitola pojednává o její historii do konce 2. světové války. Je v ní vystižena počáteční činnost knihovny a její fungování v době za 2. světové války. V další části, která se věnuje historii knihovny v poválečném období do roku 1950, je popsána snaha o opětovné uvedení knihovny v běžný chod. Následující popis historie knihovny je rozdělen do podkapitol vždy po desetiletí, kdy jsou vystiženy významné historické události v chodu knihovny. Knihovna se stěhovala celkem čtyřikrát, než byla umístěna v budově v ulici B. Smetany, kde sídlí dodnes. Jedna z podkapitol je věnována jejímu stěhování a charakteristice současné budovy. Následuje pasáž o pojízdné knihovně, o specifické službě knihovny v 50. letech. V podkapitole o knihovním fondu je popsán fond, pro představu uvedena některá čísla stavu fondu v různých letech a popsán stav fondu současného. V poslední pasáži o službách knihovny jsou představeny nejen služby, které poskytuje knihovna čtenářům, ale také katalogy, databáze a pracoviště.

2.1 Založení knihovny a její historie do konce 2. světové války

Knihovna města Plzně existuje již 138 let. Idea založení veřejné knihovny přišla od profesorů českého reálného gymnázia, zejména profesora Tomáše Cimrhanzla. Zastupitelstvo města se o zřízení knihovny rozhodlo dne 25. ledna 1876, následující den jmenované kuratorium předložilo radě města Provolání k obecnstvu, Listinu zřizovací a Řád knihovní nové městské knihovny (uloženy v Archivu města Plzně). Obecná knihovna města Plzně sídlila v budově českého reálného gymnázia (nyní Pedagogická fakulta ZČU ve Velešlavínově ulici).¹ Skrze noviny byli občané žádáni, aby pomohli k rozšíření knižního fondu darováním knih.²

Tehdejší knihovní řád obsahoval pouze 8 bodů:

¹ *Knihovna města Plzně 1876 - 2006: Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 16.01.2008 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/historie.php>>.

² Provolání, *Plzeňské listy*, 1876, č. 72, s. 4 (7.9. 1876).

„1. Právo používatí obecní knihovny Plzeňské přináleží každému, kdo v Plzni stále bydlí.

2. Kdo tohoto práva užití chce, zaplatí v policejním úřadě nejméně na čtvrt léta napřed 20 kr. r. č., načež obdrží lístek knihovní. Do lístku tohoto zapíše se kniha vypůjčená a lístek ponechá se knihovníkovi.

3. Jakožto záruku uloží každý, kdo sobě knihu vypůjčí, u knihovníka částku peněžitou, která se nejméně rovnati musí ceně knihy vypůjčené. Knihovník vydá mu na to potvrzení. Kdyby knihu vypůjčovatel neodevzdal, zakoupí knihovník za uloženou částku jinou a vrátí popřípadě přebytek. Záruka zůstane ležeti dokud se knihy odebírají; kdyby však některá drahocennější se žádala, dlužno záruku přiměřeně zvýšiti.

4. Pravidlem smí každý ponechati u sebe vypůjčenou knihu na nejvýš 4 týdny. Kdo by knihu déle pozdržeti chtěl, musí zvlášť kuratorium o to požádati. Kuratorium může lhůtu prodloužiti - nehlásil-li se mezitím žádný jiný o tutéž knihu, na čtyři týdny; hlásil-li se však někdo o tutéž knihu na dva týdny; a jestli se více osob o tutéž knihu hlásilo, pouze na týden.

5. Knihy se vydávají každou neděli od 10. do 12. hodiny.

6. Každý jest povinen zacházeti s vypůjčenou knihou šetrně a ručí za každé poškození knihy svou zárukou. Knihovník má se při vrácení knih přesvědčiti, jsou-li v náležitém stavu.

7. Knihovník zanese každou knihu řádně do katalogu. Zároveň vede knihu, do které zaznamenává jednotlivé čtenáře, jich záruku a vypůjčené knihy dle čísla lístku knihovního.

8. Knihy památní a jiné, jež mají zvláštní cenu, starožitnosti atd. nepůjčují se a lze do nich nahlédnouti jen v přítomnosti knihovníka a nebo se zvláštním svolením kuratoria.“³

Správou knihovny bylo pověřené kuratorium volené obecním zastupitelstvem, avšak dohled nad ní spadal pod městskou radu. Knihovna

³ Archiv města Plzně (dále AmP), fond Knihovna města Plzně (dále KmP), *Řád knihovní*, č. kart. 3985.

získávala finance od zastupitelstva, dále také od spolků, jednotlivců, ať už peněžním či hmotným příspěvkem, a z poplatků za používání knih.⁴

Po smrti Tomáše Cimrhanzla převzal správu nad knihovnou Pavel Nebeský. Roku 1901 byla zřízena také lidová čítárna. Nebeský byl správcem až do března roku 1913, v listopadu téhož roku převzal knihovnu František Malý, který byl zároveň správcem lidové čítárny.⁵ Karel Fleissig v díle *100 let Knihovny města Plzně* píše: „Roku 1916 se stala lidová čítárna ústavem obecním, administrativně byla připojena k městské lidové knihovně a k správě obou ústavů utvořeno kuratorium, jehož předsedou byl starosta obce.“⁶ Dále uvádí, že roku 1921 byla ke knihovně připojena Husova dětská knihovna města Plzně, o rok později přejmenovaná na Městskou knihovnu Husovu pro mládež v Plzni. V tomto období knihovna disponovala centrální knihovnou, čtyřmi pobočkami (Městská knihovna Husova pro mládež, III., IV. a V. okres) a třemi čítárnami (v ústřední knihovně, v knihovně Husově pro mládež a v V. okrese), další pobočky postupem času vznikaly z předměstských knihoven občanských besed.⁷ Dalším ředitelem byl roku 1927 jmenován Bohumil Čuřín-Polan. Během jeho působnosti se knihovna přestěhovala z Jungmannovy ulice č. 41 do nových prostor ve Fodermayerově ulici č. 14 (dnes ulice Bedřicha Smetany) a v době stěhování byla zavřena. Z toho důvodu měla knihovna podle Fleissiga v tomto období nízký počet návštěvnosti i výpůjček.⁸

2.1.1 Období 2. světové války

Kvůli počátku druhé světové války a nástupu Mnichovského diktátu začalo upadat československé knihovnictví. „Celá práce, vykonaná obtížně v průběhu 20 let, se v důsledku politických událostí začala hroutit. Ztráty knihoven, způsobené fašistickou okupací pohraničního území Československé republiky, byly značné.“⁹ Záhy po obsazení Plzně německou nacistickou armádou dne 15. března 1939 musely být z knihoven vyřazeny některé knihy. „Středem pozornosti se stala hlavně komunistická agitační literatura, literatura

⁴ Obecní knihovna Plzeňská, *Plzeňské listy*, 1876, č. 71, s. 2 (3.9. 1876).

⁵ FLEISSIG, Karel, *100 let Knihovny města Plzně*, Knihovna města Plzně, Plzeň 1976, s. 12-13.

⁶ Tamt., s. 15-16.

⁷ Tamt., s. 15 a 17.

⁸ Tamt., s. 18 - 19.

⁹ CEJPEK, Jiří a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, nakl. Univerzity Karlovy, Praha 1998, s. 169.

o občanské válce ve Španělsku, o italském fašismu a další spisy podobného druhu a zaměření. Tento průvodní jev je pak charakteristický pro celé další období fašistického temna.¹⁰ Dle rozkazu ministerstva národní obrany převzala městská knihovna knihy z vojenských knihoven pěšího pluku č. 18 a dělostřeleckého pluku č. 2 a také z vojenské divizní věznice.¹¹

V tomto období jsou informace o knihovně velmi strohé. Roku 1941 knihovnická rada ztratila veškerou pravomoc nad správou knihovny, byla podřízena německým úřadům a změny nastaly i v personálním obsazení knihovny. „V březnu roku 1944 tu došlo k slavnostnímu otevření německé lidové knihovny. Stalo se tak ovšem na úkor městské veřejné knihovny, která musela pro německou knihovnu uvolnit celé první poschodí v budově, v níž byla dosud umístěna čítárna a dětské oddělení. Ty se musely přestěhovat do provizoria v druhém patře téže budovy.“¹²

2.2 Historie od roku 1945 do roku 1950

Ukončení druhé světové války pro knihovny znamenal konec vlivu německé nacistické armády. Knihy zabavené během války jí byly navraceny. „Z knih vyřazených a odevzdaných policii přišel nazmar jen poměrně nevelký počet svazků. Jinak pečovali úředníci a zřízcenci tiskového odboru zdejšího policejního ředitelství svědomitě o knihy zde zabavené a vrátili je v květnu 1945 knihovně v počtu nepatrně zmenšeném a naprosto nepoškozené.“¹³ Jak uvádí Fleissig, knihovna měla po válce celkem 12 poboček (v V. a IV. okrese, Husovu knihovnu pro mládež, na Bílé Hoře, v Bolevci, Božkově, Bukovci, Černicích, Hradišti, Koterově, Újezdě, na Valše).¹⁴

Po osvobození Plzně byla knihovna od 7. do 13. května uzavřena. Tehdejší knihovnický Bohumil Čuřín-Polan byl pověřen likvidací německé knihovny.¹⁵ Po událostech z 6. května byla centrální půjčovna, půjčovny ve IV.

¹⁰ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 23.

¹¹ Tamt., s. 23.

¹² Tamt., s. 25.

¹³ AmP, KmP, *Knihovnick Bohumil Čuřín-Polan, v Plzni 30. 1. 1946*, č. kart. 3985.

¹⁴ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 26.

¹⁵ SVATKOVÁ, Dagmar, *Bohumil Polan : Sborník*, In. NOVOTNÝ, Vladimír, ed. Bohumil Polan: sborník. Knihovna města Plzně, Plzeň 2007, s. 63.

a V. okrese otevřeny pouze tři dny v týdnu. Ve *Zprávě o stavu a činnosti městské veřejné knihovny v letech 1945 a 1946* stojí, že knihovna čítala celkem 14 půjčoven. Naneštěstí půjčovna na Doubravce byla při dubnovém leteckém útoku zničena a skvrňanská musela být kvůli poškození budovy vystěhována.¹⁶

Následujícího roku dne 17. března se sešla za přítomnosti sedmi členů knihovní rada. Jedním z bodů jednání byl apel na ministerstvo školství a osvěty, protože během války utrpěla knihovna velké škody (ve *Zprávě o činnosti knihovny od začátku roku do 22. října 1947* nejsou blíže specifikované), a proto žádala o udělení finanční podpory. Na radě se projednávaly i přípravy pro znovuotevření pobočky na Skvrňaněch. Plánovalo se, že bude umístěna v tamní školní budově.¹⁷ Rada knihovny neexistovala od 18. června 1941, tedy šest let. „V této době již minulo funkční období knihovní rady, ale knihovník nenaléhal na její obnovení z obavy, že by se jejími členy mohly stát nežádoucí, kolaborantsky smýšlející osoby.“¹⁸

Od nástupu komunistů k moci začala být knihovna jako veřejná služba považována i za politickou instituci, která má vychovávat své čtenáře v duchu marxismu-leninismu, a propagovaly se dva názory na budoucí vývoj knihovnictví. Dle prvního, demokratického, chtěli jeho stoupenci navázat na tradici knihovnictví První republiky. Druhý, totalitní názor usiloval o podrobení knihoven totalitní stranicko-státní moci. Na prvním sjezdu knihovníků v Brně ve dnech 13. - 14. května 1948 bylo usneseno, že činnost knihoven bude vedena v socialistickém duchu.¹⁹

S postupem času se komunistům dařilo ovládnout celou kulturní oblast Československa. Od února roku 1948, kdy prezident Beneš akceptoval komunistické požadavky, převzala komunistická strana moc nad Československou republikou na několik desítek let. Nástup komunismu nastolil i jednotný ekonomický systém, který byl rozvržen v tzv. pětiletkách. Tento systém nepochybně postihl i knihovny, příslušné materiály v Archivu města Plzně jsou toho dokladem. Knihovna se musela řídit pětiletými plány, které

¹⁶ AmP, KmP, *Zpráva o stavu a činnosti městské veřejné knihovny v letech 1945 a 1946*, č. kart. 4107.

¹⁷ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti knihovny od začátku roku do 22. října 1947*, č. kart. 4107.

¹⁸ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 24.

¹⁹ Jak se knihovníci měli stát soustružníky, *Čtenář*, 2009, roč. 61, č. 11.

musely být schváleny nejen Výborem města Plzně, ale také příslušným výborem komunistické strany. Má být institucí, jež má za úkol kulturně vychovávat občany, stranický systém si byl toho vědom a k výchově lidu v socialistickém duchu knihovny využíval.

2.3 Historie v 50. letech

Během 50. let byla knihovna nucena se přestěhovat a vystřídalo se v ní celkem pět ředitelů - M. Nohejl, K. Soukup, J. Vaněk, J. Maur, J. Hrubý. Za dobu bezmála třiceti let změnila knihovna několikrát své vedení a působnost. První přeměna nastala 6. února 1951, kdy byla správa knihovny odebrána městskému národnímu výboru. Fleissig ve svém díle uvádí: „Na schůzi rady Jednotného národního výboru (...) bylo mimo pořad projednáno převzetí městské knihovny a čítárny Krajským národním výborem v Plzni.“²⁰ Tímto rozhodnutím byla knihovna přejmenována na Krajskou lidovou knihovnu v Plzni a měla krajskou působnost. Velkou pomocí byly dvě pojízdné knihovny přidělené ministerstvem kultury, díky nim se v dějinách knihovny objevila významná specifická služba.

V roce 1953 slavila knihovna své výročí. V *Plánu krajské knihovny za IV. a III. čtvrtletí 1953* je uvedeno, že pracovníci chtěli uskutečnit očistu knižních sbírek v lidových knihovnách v Plzeňském kraji. Dalším krokem v následujícím roce měla být také propagace marxistické a leninské literatury a také literatury se zemědělskou problematikou.²¹

V roce 1954 se knihovna přestěhovala do Krajského muzea v Kopeckého sadech (dnes Západočeské muzeum), protože musela uvolnit prostory pro nově vzniklou Státní vědeckou knihovnu. Prostory muzea však byly nevyhovující, kvůli nedostatečnému vytápění musel být přes zimní období výrazně omezen provoz knihovny. V tomto roce se knihovna zapojila do akce Pomoc pohraničí a pomocí dvou pojízdných knihoven rozvážela literaturu do pohraničních oblastí, jednalo se o Horšovský Týn, Tachov, Sušici a Klatovy.²²

²⁰ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 28.

²¹ AmP, KmP, *Plán krajské knihovny za IV. a III. čtvrtletí 1953*, č. kart. 4108.

²² AmP, KmP, *Zapojení Krajské lidové knihovny do akce Pomoc pohraničí*, č. kart. 4106.

Roku 1955 byla po dlouhé době provedena revize knižního fondu a namísto svazkových místních seznamů vytvářeli knihovníci místní seznamy lístkové.²³ Ve *Zprávě Krajské lidové knihovny v Plzni za rok 1955* je uvedeno: „Krajská lidová knihovna zůstává nadále umístěna ve třech provizorních místnostech v muzeu, dětské oddělení jest umístěno mimo budovu a tísni se ve dvou nevhodných místnostech. Situace stává se stále tíživější a jeví se i v návštěvnosti knihovny, protože není možno rozvinouti práci se čtenáři tak, jak by bylo potřebí.“²⁴ Provoz přes zimní období byl velmi ztížen kvůli špatnému či žádnému vytápění místností. Až v dubnu se objevila naděje na lepší umístění. „Rada Městského národního výboru v Plzni se 25. dubna 1955 usnesla, že městské knihovně bude přidělen objekt v ulici B. Smetany č. 13, ve kterém původně sídlila Anglobanka a později Západočeské uhelné doly.“²⁵ Postupně se v ulici B. Smetany č. 13 začaly uvolňovat místnosti, které mohla knihovna využívat, ale definitivně byla přestěhována až v roce 1960.

Čítárna byla přestěhována do budovy v ulici B. Smetany v roce 1957. Prostory byly zpočátku pouze provizorní, šlo o spojení dvou místností a plánovalo se během roku adaptovat čítárnu v přízemí budovy. Ve *Zprávě o činnosti Krajské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1957* stojí, že v budově muzea byla umístěna ústřední půjčovna a hlavní sklad knih, v ulici B. Smetany č. 13 ředitelna, kancelář, katalogizační a metodické oddělení a čítárna.²⁶

Jednou z největších přeměn knihovny v roce 1958 bylo její převzetí z pravomoci Krajského národního výboru a předáno opět do správy Městského národního výboru.²⁷ V roce následujícím se knihovna zaměřila hlavně na adaptace prostor v ulici B. Smetany 13 a na revizi knižního fondu. Revize nebyla uskutečňována 27 let, proto se od 1. května půjčovala výhradně beletrie a od 15. června fungovala knihovna pouze pro vrácení zapůjčených knih.²⁸

²³ AmP, KmP, *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za rok 1955*, č. kart. 4106.

²⁴ AmP, KmP, *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za rok 1955*, č. kart. 4108.

²⁵ *Knihovna města Plzně 1876 - 2006: Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 16.01.2008 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/historie.php>>.

²⁶ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti Krajské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1957*, č. kart. 4108.

²⁷ AmP, KmP, *Zpráva Krajské lidové knihovny za III. čtvrtletí 1958*, č. kart. 4108.

²⁸ AmP, KmP, *Rozbor hospodaření KLK v Plzni za I. pololetí 1959*, č. kart. 4108.

2.4 Historie v 60. letech

Článkem ze dne 9. dubna v *Pravdě* byla veřejnost informována o přestěhování knihovny do nových prostor v ulici B. Smetany 13. V období stěhování byla knihovna zavřena tři a půl měsíce. V roce 1960 byla přijata nová socialistická ústava a s ní i nový knihovnický zákon. V *Zákonu o jednotné soustavě knihoven č. 53*, vydaného 9. července 1959, bylo obsaženo několik změn. Krajská lidová knihovna byla přejmenována na Městskou lidovou knihovnu²⁹, ale stále měla v metodické oblasti krajskou působnost. Lidová knihovna měla být zřízena v každé obci. Krajské lidové knihovny plnily také funkci jako okresní a městské. Národní výbory měly za úkol stanovovat zásady plánovitého rozvoje knihoven a sledovat a kontrolovat jejich činnost, která má být v souladu s ideovým obsahem socialistické společnosti. Příslušné úřady měly zajistit pro knihovny vhodné prostory a prostředky pro jejich rozvoj.³⁰

Stranický systém znatelně ovlivňoval činnosti knihovny. Ve velké míře byl na knihovny nátlak, aby propagovaly politickou literaturu a sovětské autory. Akce, besedy a výstavky musely být často organizovány na téma sovětských oslav. Pod náparem vlády byla knihovna nucena vychovávat mládež v duchu socialismu. Z toho důvodu probíhala různá školení pracovníků v oblasti stranické výchovy a politických otázek.

Ve *Zprávě městské lidové knihovny za I. pololetí 1963* stojí, že od 1. července byl změněn zřizovatel knihovny, stal se jím Západočeský krajský národní výbor, namísto Městského národního výboru. Počet poboček se ze 17 zvýšil na 18, byla připojena pobočka v Letkově.³¹ Podle Feissiga měla knihovna celkem 19 poboček v roce 1969³², avšak v publikaci ani v dokumentech v Archivu města Plzně není uvedeno, o jaké se jedná.

V roce 1965 poskytl tehdejší ředitel knihovny Josef Hrubý rozhovor pro noviny *Pravda*, ve kterém sděluje, že i když se u nás v Československu do

²⁹ AmP, KmP, *Zpráva ke kompletnímu rozboru Městské lidové knihovny za rok 1960*, č. kart. 4109.

³⁰ *Zákon ze dne 9. července 1959 o jednotné soustavě knihoven* [online]. Sbírka právních předpisů, průvodce zákonem ČR, © 2010, ESIPA s.r.o. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <<http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?CP=1959s053&DR=SB>>.

³¹ AmP, KmP, *Zpráva městské lidové knihovny za I. pololetí 1963*, č. kart. 4108.

³² FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 31.

knihoven investuje spousta peněz, „tak jsme dost daleko za světovou špičkou, (...) jinde jsou mnohem modernější a lépe vybavené“³³. V literatuře i Archivu města Plzně jsou k historii knihovny v 60. letech velmi strohé informace.

2.5 Historie v 70. letech

Dne 21. srpna 1968 došlo k vpádu vojsk Varšavské smlouvy na československé území.³⁴ Období tzv. normalizace od 70. let znamenalo vměšování okupantských představitelů do vlády. Jednalo se o etapu v československých dějinách, kdy naše území okupovala vojska SSSR. V této době byla zpřísněna cenzura, odehrávaly se čistky v organizacích a podnicích, situace v menší míře odpovídala analogicky 50. létům. „V souvislosti s vývojem v letech 1968-1969 bylo vyměněno asi 40% ředitelů lidových knihoven. Pro nové se uskuteční počátkem roku 1971 šestinedělní školení.“³⁵ Z politických důvodů odešel z knihovny ředitel Josef Hrubý a nastoupil Karel Fleissig.

Z důvodu stálého nedostatku prostor bylo rozhodnuto, že vznikne tzv. soubor putovních knih, které budou postupně půjčovány jednotlivým pobočkám, aby byl i v tamních knihovnách lepší výběr knih. Tímto počinem nemuset být zvýšen rozpočet na nákup nových knih do ostatních poboček.³⁶ Nicméně při poradě ředitelů 4. listopadu 1970 bylo rozhodnuto, že „nelze (...) půjčovat díla autorů, kteří se svým politickým působením po boku pravicových a oportunistických sil zdiskreditovali (...) nebo o nichž je známo, že uprchli do zahraničí, kde se podílejí na propagaci proti našemu socialistickému státu a zřízení“³⁷.

V této době měla knihovna za úkol formovat myšlení čtenáře v duchu socialismu. V říjnu byly v deníku *Pravda* otištěny dva články (8. října a 12. října 1971), které informovaly o pomoci knihovny v předvolebním období, iniciovala se zejména v agitační práci. Knihovna kladla roku 1972 v rámci kulturní politiky

³³ Za co může kniha, *Pravda*, 1965, s. 2 (30.7. 1965).

³⁴ BĚLINA, P. a kol., *Dějiny zemí Koruny české 2*, Paseka, Praha 1993, s. 286.

³⁵ AmP, KmP, *Zápis z porady ředitelů a metodiků lidových knihoven, která se uskutečnila 4. listopadu 1970 v zasedací síni Knihovny města Plzně*, č. kart. 4116.

³⁶ AmP, KmP, *Racionalizační opatření, 16.11. 1970*, č. kart. 4110.

³⁷ AmP, KmP, *Zápis z porady ředitelů a metodiků lidových knihoven, která se uskutečnila 4. listopadu 1970 v zasedací síni Knihovny města Plzně*, č. kart. 4116.

důraz „na rozvoj masově politické práce, na práci s dětmi a mládeží, propagaci politické a další angažované literatury, spolupráci se společenskými organizacemi“³⁸. V plánu činnosti knihovny na rok 1974 je psáno, že knihovna „Všemi formami knihovnické práce bude pomáhat prosazovat zájmy dělnické třídy a propagovat politiku Komunistické strany Československa. Těžiště činnosti bude v roce 1974 v aktivním ovlivňování čtenářů a ostatní veřejnosti v duchu vědeckého světového názoru“³⁹. Z těchto několika informací z počátku 70. let je zřejmé, že v tzv. období normalizace byla knihovna ve velké míře ovlivňována a využívána novou vládou. Dokládá to také fakt ve *Zprávě o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1975*, kde je uvedeno, že pracovníci se snažili obohatit volný výběr o literaturu politickou, literaturu propagující ateismus, ovlivňující vzdělávání čtenářů k vědeckému světovému názoru apod. Výběr knih ovlivnil tehdejší vývoj společnosti, který na tyto aspekty kladl důraz.⁴⁰

V roce 1976 knihovna slavila 100. výročí svého založení a k této příležitosti byla vydána publikace od K. Fleissiga s názvem *100 let Knihovny města Plzně*. Dne 27. října se k výročí konal aktiv v kulturním středisku Centrum v Plzni-Doubravce, kde někteří pracovníci převzali čestné uznání a ocenění.⁴¹ Knihovna v daném roce převzala další dvě pobočky, Křimice a Radčice a zapojila se do příprav a vývoje voleb do zastupitelských orgánů.⁴²

Od roku 1977 se změnila funkce knihovny. Vlasta Barcalová v díle *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně* uvádí: „Od 1. ledna přestala Knihovna města Plzně plnit funkci krajské knihovny a ve smyslu usnesení rady ZKNV se v krajském měřítku orientovala na práci s knihou mezi mládeží a dětmi. Zůstala tedy kulturně výchovným zařízením, řízeným nadále ZKNV.“⁴³ V plánu knihovny k roku 1978 je poznamenáno, že má povinnost „Využít 30. výročí únorového vítězství pracujícího lidu k posílení hrdosti občanů na příslušnost k táboru socialismu, prohlubování socialistického vlastenectví a proletářského

³⁸ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1972*, č. kart. 4109.

³⁹ AmP, KmP, *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1974*, č. kart. 4107.

⁴⁰ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1975*, č. kart. 4109.

⁴¹ BARCALOVÁ, V., *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně*, vydala Knihovna města Plzně, Plzeň 1986, s. 7.

⁴² AmP, KmP, *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1976*, č. kart. 4109.

⁴³ BARCALOVÁ, V., *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně*, s. 13.

internacionalismu.“⁴⁴ V následujícím roce se knihovna také připojila k oslavám 35. výročí osvobození Československa sovětskou armádou.

2.6 Historie v 80. letech

„Na základě usnesení rady Národního výboru města Plzně se stala od 1. ledna 1980 Knihovna města Plzně opět kulturním zařízením NVmP.“⁴⁵ Pracovníci knihovny aktualizovali knižní fond a zbavovali se zastaralé literatury. Pětiletý plán za léta 1976-1980 byl zhodnocen a na další období 1981-1985 vypracován nový.⁴⁶ V roce 1982 bylo zavedeno MDT třídění u naučné literatury a ta se tím stala více přehledná. Knihovna zavedla roku 1981 nový organizační řád. „Podle územního rozdělení města Plzně byla v každém ze čtyř obvodů pověřena jedna dosavadní velká pobočka funkcí obvodní knihovny. K nim byly přiřčeny příslušné pobočky se svým okruhem působení. Změny se projeví až v závěru roku - zejména v oblasti řídicí a kontrolní, staticko-evidenční a kulturně výchovném působení.“⁴⁷

V této době, kdy se knihovna řídila pětiletkami, byly nároky na knihovnu analogické sedmdesátým létům. Například: „Spoluvytvářet specifickými knihovnickými prostředky, formami a metodami socialistické vědomí pracujících, ovlivňovat a upevňovat socialistickou morálku a vytvářet socialistický vztah ke svému městu, k socialistické vlasti.“⁴⁸ Jiným požadavkem byla propagace těch děl, která se kriticky vyslovují k politice imperialistických zemí a západnickému způsobu života, a na druhé straně jsou propagována díla výrazného socialistického zaměření, propagující socialistický způsob života a socialistické ideály.⁴⁹

Za svoji práci získala knihovna v roce 1985 čestné uznání Ministerstva kultury ČSR. V rámci rozvoje knihovny byl vytvořen nový zvláštní úsek výhradně s politickou literaturou a také vznikla idea zbudování hudebního

⁴⁴ AmP, KmP, *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1978*, č. kart. 4115.

⁴⁵ BARCALOVÁ, V., *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně*, s. 17.

⁴⁶ Tamt., s. 17.

⁴⁷ Tamt., s. 18-19.

⁴⁸ AmP, KmP, *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1983*, č. kart. 4384.

⁴⁹ AmP, KmP, *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za 3. čtvrtletí 1986*, č. přír. 2411.

pracoviště.⁵⁰ V následujícím roce knihovna slavila 110. výročí svého založení a k této události vydala publikaci *Nové kapitoly Knihovny města Plzně* od Vlasty Barcalové.⁵¹ Pro knihovnu bylo význačnou událostí otevření hudebního oddělení v obvodní knihovně Lochotín dne 3. února 1987, kde byla k poslechu jak vážná (z 60%), tak populární hudba (z 30%), a k nahlédnutí hudební literatura či časopisy. Další událostí bylo ocenění knihovny Městským výborem KSČ v soutěži o Rudou standardu Čestným uznáním v ideově výchovné činnosti.⁵²

2.7 Historie v 90. letech

V roce 1990 byla do knihovny vrácena část tzv. trezorových knih, pouze ale třetina z původního množství.⁵³ K roku 1991 má knihovna kromě hlavní budovy celkem 4 obvodní knihovny (Lochotín, Slovany, Bory, Doubravka) a 19 poboček, *podle Zprávy o činnosti Knihovny města Plzně* jsou rozmístěné tak, aby byly dostupné většině obyvatel. V některých pobočkách jsou stále tristní podmínky. Knihovně také stále chybí čítárna (od roku 1980) a studovna. Po tzv. očištění knih komunistickou vládou byla postupně prováděna revitalizace knižního fondu.⁵⁴

Od 6. ledna 1992 ve druhém patře hlavní budovy zahájila činnost studovna s bibliograficko-informační službou⁵⁵ a zároveň se staly součástí knihovny dvě nové pobočky po zrušení knihovny DK Škoda. Dne 18. listopadu téhož roku byla otevřena kulturní veřejnosti Polanova síň, určená pro kulturně výchovnou činnost.⁵⁶ Dále také od ledna knihovna zavedla roční poplatek ve výši 10,- Kčs pro dospělé a 5,-Kčs pro děti. Ve velké míře začal být používán výměnný fond knih, zpřístupněný od předchozího roku. Název Ústřední

⁵⁰ AmP, KmP, *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1985*, č. přír. 2411

⁵¹ AmP, KmP, *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1986*, č. přír. 2411.

⁵² AmP, KmP, *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1987*, č. přír. 2411.

⁵³ Trezorové knížky se vracejí, *Nová pravda*, 8.6.1990.

⁵⁴ *Knihovna města Plzně* (dále KmP), *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně, rok 1991*, [interní materiál knihovny].

⁵⁵ Plzeň má studovnu, *Deník Nová pravda*, s. 5, 7.1. 1992, dále v *Nová služba knihovny, Plzeňský týden*, č. 3, s. 2, 16.1.1992.

⁵⁶ Co dělá Plzeň pro knihu, *Plzeňské listy*, č. 6, s. 3 (7.2. 1992).

půjčovna byl změněn na Ústřední knihovnu pro dospělé a Ústřední knihovnu pro děti a mládež.⁵⁷

K 1. září 1993 byl znovu zvýšen roční příspěvek a to na 30,-Kč pro dospělé a 15,-Kč pro děti, mládež a důchodce. Dne 18. března byl Klub přátel knižní kultury zaregistrován Ministerstvem vnitra ČR a zahájil svou pravidelnou činnost. Pro zkvalitnění služeb získala Ústřední knihovna pro děti a mládež psací stroj. Přírůstek knih začínal být nově zpracováván na počítačích.⁵⁸ „Se zaváděním automatizace se vyskytovaly nejrůznější problémy. (...) V posledním čtvrtletí se situace stabilizovala. Automatizovaně se tisknou téměř všechny potřebné doklady, jako jsou katalogizační záznamy a lístky pro místní katalogy. Dále přírůstkový seznam a samolepky s přírůstkovými čísly a signaturami.“⁵⁹ Vzhledem k nedostatku finančních prostředků musela knihovna omezit provoz některých poboček.⁶⁰

Velkým přínosem pro knihovnu bylo v roce 1994 zakoupení automobilu. Nově byla také otevřena pobočka na Vinicích. V rámci automatizace začaly být veškeré knihovní jednotky označovány čárovým kódem. Od února mohli čtenáři používat ve studovně počítač.⁶¹

V roce 1995 byla pobočka na Nové Hospodě zrušena a knihovna plánovala nahradit ji službami bibliobusu. V daném roce se knihovna nejvíce angažovala v akci k sedmistému výročí založení města Plzně. Shromažďovaly se podklady, jelikož o dějinách Plzně jich měla knihovna nedostatek a zejména studenti o ně měli zájem. Do Ústřední knihovny pro děti a mládež a lochotínských poboček byly nově zakoupeny magnetofonové kazety s nahrávkami literárních děl, tzv. knížky do ucha.⁶²

K 1. lednu 1996 byl změněn Organizační řád knihovny. Pobočky na Košutce, Světovaru a Vinicích spadaly pod přímé řízení náměstkyně ředitelky a mohly tak pracovat samostatně. Postupně se začleňoval také bibliobus do

⁵⁷ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1992*, [interní materiál knihovny].

⁵⁸ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1993*, [interní materiál knihovny].

⁵⁹ Tamt.

⁶⁰ Knihovna zůstává, *Plzeňský deník*, s. 9 (10.2.1993).

⁶¹ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1994*, [interní materiál knihovny].

⁶² KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1995*, [interní materiál knihovny].

městského knihovnického systému. Některé pobočky, které nebyly tolik využívány, byly zavřeny a na jejich místo zajížděla pojízdná knihovna. Měla působit v okrajových částech města, kde se zřízení pobočky značně prodražovalo. Nakonec zajížděla do 10 vyznačených stanic.⁶³ Bylo však nutné splnit pro provoz řadu podmínek - „vypsání výběrového řízení na dodavatele bibliobusu a jeho vybavení, zajištění odbavovacích stanic, garážování, posádky tvořené řidičem a knihovníkem, pracovní zázemí a vypracování harmonogramu tras a konečně sestavení knihovního fondu bibliobusu.“⁶⁴ Činnost zahájil 4. června, kdy proběhla vernisáž bibliobusu před plzeňskou radnicí.⁶⁵ Většina činností knihovny byla spjata s oslavami 120. let výročí jejího založení. Kromě drobných propagačních materiálů a upomínkových předmětů pořádala knihovna 3. dubna oslavy v Masných krámech a Polanově síni. Knihovně rovněž magistrát přidělil čtyři počítače.⁶⁶

„Usnesením Rady města Plzně č. 225 ze dne 24.-25.4. 1997 byl KMP svěřen do správy městský nemovitý majetek, a to Kralovická 22 a Macháčkova 28.“⁶⁷ Získané prostory bylo nutné nově zrekonstruovat a zkolaudovat. Ve studovně byly služby rozšířeny o počítač s textovým editorem, další s přehrávačem CD ROM a tiskárnu, později o počítač určený pro internet.⁶⁸ Vzhledem k přijetí nových zákonů a městských vyhlášek bylo nutné prostory knihoven nechat požárně posoudit a postupně opravit.⁶⁹

Během roku 1998 zavedla knihovna bezpečnostní opatření proti ztrátám a knihy označovala kódy.⁷⁰ Od dubna mohli čtenáři využívat internetovou stanicí ve studovně.⁷¹ V následujícím roce byly provedeny rozsáhlé rekonstrukce elektroinstalace v hlavní budově. Celá budova byla od června do září uzavřena. Dále byly položeny nové podlahové krytiny, restaurována fasáda budovy

⁶³ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

⁶⁴ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

⁶⁵ Pojízdná knihovna, *Region Plzeňsko* (29.4.1996), dále v *Bibliobus vyjíždí!*, *Plzeňský týden* (28.5.1996).

⁶⁶ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

⁶⁷ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1997*, [interní materiál knihovny].

⁶⁸ V knihovně s počítačem, *Region Plzeňsko*, č. 14, s. 3 (2.4.1997).

⁶⁹ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1997*, [interní materiál knihovny].

⁷⁰ KmP, *Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1998*, [interní materiál knihovny].

⁷¹ Internet v Knihovně města Plzně, *Plzeňský deník* (28.4. 1998).

a vyměněné okenní tabule na schodišti. V závěru roky byl zakoupen nový software LANius, který začal být používán v roce 2000.⁷²

2.8 Vybrané historické mezníky po roce 2000

Roku 2000 byla sloučena knihovna Slovany a Světovar do jedné Obvodní knihovny Slovany.⁷³ Své vlastní webové stránky knihovna spravuje od roku 2001.⁷⁴ „V roce 2003 byly sloučeny knihovny v předních a zadních Skvrňanech do jedné automatizované Obvodní knihovny v Macháčkově ul. 28, která byla po rozsáhlé rekonstrukci otevřena 17. března 2003. V souvislosti s připojením obcí Malesice a Lhota k Plzni od 1. ledna 2003, začlenily se knihovny těchto obcí jako pobočky ke KMP.“⁷⁵ Roku 2005 proběhla automatizace malých poboček, nově byl nainstalován automatizovaný systém Clavius, současně v některých pobočkách i zřízen přístup k internetu, a to v pobočkách v Újezdě, Božkově a Bílé Hoře.⁷⁶ Od 5. září při lochotínské knihovně vznikla Hudební a internetová knihovna v Táborské ulici č. 22. V roce 2006 získala knihovna ocenění v soutěži Bilbioweb 2006 o nejlepší webovou prezentaci a zároveň ocenění Blind Friendly Web. Nový bibliobus s automatizovaným systémem vyjel do Plzně v roce 2007 a od září byla otvírací doba hlavní budovy knihovny rozšířena o sobotu. Od roku 2008 měli čtenáři možnosti v některých budovách využít Wi-fi připojení a jako čtenářský průkaz používat Plzeňskou kartu.⁷⁷ Novinkou roku 2010 byla „instalace dotykové obrazovky ve výloze knihovny v ul. B. Smetany, na které jsou prezentovány webové stránky knihovny včetně možnosti vyhledávání v on-line katalogu a vstupu do čtenářského konta.“⁷⁸

⁷² *KmP, Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1999*, [interní materiál knihovny].

⁷³ *KmP, Výroční zpráva 2000*, [interní materiál knihovny].

⁷⁴ *Knihovna města Plzně 1876 - 2006: Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 16.01.2008 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/historie.php>>.

⁷⁵ *O knihovně* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php>>.

⁷⁶ *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2005* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php#zpravy>>.

⁷⁷ *O knihovně* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php>>.

⁷⁸ Tamt.

2.9 Stěhování knihovny a popis budovy

V této podkapitole je popsáno stěhování knihovny, ke kterému za dobu její existence došlo celkem čtyřikrát - v letech 1876, 1931, 1954 a 1960. Jsou zde objasněny podmínky, v jakých musela knihovna fungovat, a okolnosti, za kterých se stěhovala.

Jak už je zmíněno, Obecná knihovna města Plzně v době svého založení sídlila v budově reálného gymnázia (nyní Pedagogická fakulta ZČU ve Veleslavínově ulici). Pravděpodobně ještě v roce, kdy byla založena, si pronajala místnosti v Jungmannově ulici č.p. 41 (nyní Americká č. 8).⁷⁹ Avšak podmínky v budově byly pro knihovnu zcela nevyhovující a žádosti o nalezení lepších prostorů nebyly vyslyšeny. Student gymnázia píše ve své vzpomínce o knihovně roku 1914: „Místnost dosti veliká, z níž asi čtvrtina plochy u dveří byla vyhrazena jako čekárna pro návštěvníky, kteří si chodili vypůjčovat knihy. Vpravo byly k sobě sražené obyčejné stoly a na nich krabice s půjčovními lístky. Vpředu stál příčně pult s dvířky, jimiž se vstupovalo do pracovního prostoru. Kolem stěn až ke stropu stály police s knihami, vlevo u oken stoly s krabicemi na lístky půjčených knih a pak půjčovní lístky čtenářů. Spojení s hořejškem obstarával "výťah", tj. truhlík běžající na provaze mezi dvěma latěmi.“⁸⁰

V nevyhovujících prostorách knihovna fungovala až do roku 1931, kdy přesídlila do Husova domu v tehdejší Federmayerově ulici č. 14, nyní ul. B. Smetany. „Dne 3. října 1931 byla knihovna slavnostně otevřena pro veřejnost. V 1. patře byla umístěna čítárna a dětské oddělení, ve 2. patře sklady, půjčovna a pracovny.“⁸¹ V roce 1954 musela knihovna prostory opustit kvůli nově vzniklé Státní studijní knihovně a byla umístěna v budově Krajského muzea v Kopeckého sadech (dnes Západočeské muzeum). Stísněné prostory a špatná

⁷⁹ *O knihovně* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php>>.

⁸⁰ Tamt.

⁸¹ *O knihovně* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php>>.

až žádná možnost vytápění místností ve velké míře ztěžovala práci zaměstnancům.⁸²

Na radě Městského národního výboru dne 29. dubna 1955 bylo usneseno, že knihovně přidělí budovu v ulici B. Smetany č. 13. Dne 8. dubna 1960 byla knihovna slavnostně otevřena v nově adaptované budově, kde sídlí dodnes.⁸³ Přestože byla knihovna umístěna po dlouhé době do nových prostorů, architektonická struktura budovy neodpovídá standardům současných knihoven. Rozložení místností bylo nepřehledné a nejednotné a knihovně chybí také bezbariérový přístup.

2.9.1 Současná budova Knihovny města Plzně

Neoklasicistní budova, kde se v současné době knihovna nachází, byla původně obytným domem postaveným pro vrchního sládka Měšťanského pivovaru. Od roku 1914 zde sídlila Anglo-Rakouská banka. „Prostory filiálky banky byly vybaveny horkovzdušným podlahovým vytápěním, mříže před prosklenými plochami bylo možné spouštět do suterénu (hydraulický pohon). Byty, umístěné ve vyšších podlažích, byly vybaveny ústředním vytápěním.“⁸⁴ Po převratu roku 1918 bylo po bance žádáno, v rámci odstraňování symbolů minulých režimů, aby sundala z fasády německý nápis a firemní znak dvouhlavého orla rakouského.⁸⁵ V roce 1940 provedl stavitel František Pašek drobné úpravy - zednické práce, jako oprava omítek a výměnu nápisu na fasádě za Pražkou úvěrní banku. O čtyři roky později v budově sídlila filiálka Kreditanstalt der Deutschen.⁸⁶

Po druhé světové válce přešla budova do majetku státu, od roku 1955 sloužila knihovně. Adaptace se týkaly zejména přízemí a suterénu. Bylo odstraněno železné schodiště do přízemí a postaveno nové služební, položena byla nová dlažba, zbourány příčky dělicí halu s dalšími prostory, opravena

⁸² AmP, KmP, *Umístění KLK v Plzni. Krajský výbor KSČ k rukám s.Chleboráda. 24.listopad 1954*, č. kart. 4106.

⁸³ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 28-29.

⁸⁴ BERNHARDT, T., *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*, Nava, Plzeň 2013, s. 94.

⁸⁵ ANDERLE, J., *Stavebně-historický průzkum budovy*, [interní materiál knihovny].

⁸⁶ Tamt., s. 6.

kanalizace a ústřední vytápění.⁸⁷ Ve vstupním traktu byla stěna pokryta nástěnnými malbami od Jiřího Kovaříka.⁸⁸ Interiér budovy rekonstruovali zaměstnanci Stavopravu Plzeň, truhláři z Rožmitálu pod Třemšínem a též zaměstnanci knihovny, kteří jí věnovali přes 400 brigádnických hodin.⁸⁹

2.10 Pojízdna knihovna

Pojízdna knihovna je zvláštní specifickou službou knihovny, která se v Plzeňském kraji objevila v 50. letech. Bibliobus, jak může být také pojízdna knihovna nazývána, je pomocným prostředkem knihoven, kterým je možné zásobovat knihami takové oblasti, kde knižní instituce není. V novinách se o bibliobusu objevuje článek už v roce 1939, ve kterém stojí, že pojízdna knihovna zásobuje literaturou farmářské oblasti již v Německu, Francii a Americe a v Praze má fungovat od srpna.⁹⁰ V článku ředitel pražské knihovny oznamuje: „Pojízdna knihovna bude mítí právě za úkol rozšířiti knihu mezi lid, získati jeho zájem a hybněji obstarati knižní potřebu tam, kde by stálá knihovna se často ani nevyplácela.“⁹¹

V Plzeňském kraji začal bibliobus jezdit až na počátku roku 1953. V novinách bylo toho roku uvedeno: „Naše strana a vláda se stará s největší pečlivostí o odstranění rozdílů mezi pohraničními a vnitrozemními okresy. V posledních dnech minulého roku přidělilo ministerstvo informací a osvěty Plzeňskému kraji pojízdnu knihovnu, moderně vybavený autobus s 2000 svazky nové, pokrokové literatury, s rozhlasovým zařízením, filmovou promítačkou a s dalšími přístroji a moderním technickým zařízením, které umožňuje posádce pojízdny knihovny pracovat úspěšně i v nejdlehlších částech našeho pohraničí.“⁹² Zpočátku jezdil do obcí na Tachovsku, také na Horšovskotýnsku, Klatovsku, Sušicku. Kromě půjčování knih pořádali besedy o politických aktualitách, předčítali ukázky z knih nebo pouštěli hudbu.⁹³

⁸⁷ ANDERLE, J., *Stavebně-historický průzkum budovy*, [interní materiál knihovny].

⁸⁸ BERNHARDT, T., *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*, s. 95.

⁸⁹ Dříve akcionářská banka-dnes lidová knihovna, *Pravda*, 1960, s. 3 (9.4. 1960).

⁹⁰ Co je to bibliobus?, *Národní listy*, 1939, 30. 4. 1939, s. 3 (30. 4. 1939).

⁹¹ Tamt.

⁹² Pojízdna knihovna na Tachovsku, *Pravda*, 1953, s. 4 (23.1. 1953).

⁹³ Tamt.

Každou obec navštívil bibliobus dvakrát do měsíce. Od září jezdily bibliobusy dva a druhému byly přiděleny obce z okolí Horšovského Týna. Do svých služeb přidali pracovníci také promítání filmů.⁹⁴ Bibliobus nefungoval pouze jako posel kultury, ale pracovníci také prováděli pravidelné kontroly tamních lidových knihoven, které byly mnohdy ve špatném stavu. Bibliobus bohužel nebyl zásobován literaturou s veškerou tematikou. Velká poptávka byla po dětské literatuře, které měli pouze 10%, a také po dílech českých klasiků.⁹⁵

Poté, co se bibliobusy osvědčily a byly s nadšením obyvateli přijímány, pokračovaly v činnosti také v následujícím roce pod záštitou akce *Pomoc pohraničí*. V říjnu byly přidány další dvě trasy, na Domažlicku a v okolí Stříbra.⁹⁶ Objevila se také poptávka po cizojazyčné literatuře, neboť mezi obyvateli pohraničí byli i přistěhovalci (např. Maďaři, Slováci, Němci).⁹⁷

V *Plánu bibliobusů KLK na období 1955/56* stojí: „Do plánu zájezdů pojízdných knihoven v důsledku směrnic pro pojízdné knihovny, daných ministerstvem kultury, zařazen letos menší počet obcí nežli v minulém roce hlavně z toho důvodu, že knihovníci pojízdných knihoven budou při svých zájezdech pomáhati v knihovnách obcí, které navštěvují tak, aby je uvedli do administrativního pořádku a pomohli jim i po stránce metodicko-instrukční. Z toho důvodu jsou jednomu vozu přiděleny nejvýše 4 obce denně, aby se mohli věnovati práci v knihovnách alespoň 2-3 hodiny denně.“⁹⁸ I přes velkou spokojenost čtenářů byl knižní fond bibliobusu nedostatečný. Chyběla stále zejména literatura dětská, českých klasiků, dobrodružná pro dospělé, zábavná v maďarštině či slovenštině a literatura německá.⁹⁹

V letech 1956-1957 zajížděly oba bibliobusy do určených lokalit a jejich pracovníci se snažili zprovoznit tamní lidové knihovny. V druhé polovině roku 1957 jezdil už pouze jeden bibliobus, druhý byl spolu s knižním fondem předán okresu Tachov.¹⁰⁰ „Po předání jedné ze dvou pojízdných knihoven do Tachova

⁹⁴ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny při KLK v Plzni za II. čtvrtletí 1953*, č. kart. 4108.

⁹⁵ S bibliobusem po Tachovsku, *Pravda*, 1953, 1953, s. 6 (18.12. 1953).

⁹⁶ AmP, KmP, *Zapojení Krajské lidové knihovny v Plzni do akce „Pomoc pohraničí“*, č. kart. 4106.

⁹⁷ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti KLK v Plzni za měsíc listopad 1954*, č. kart. 4106.

⁹⁸ AmP, KmP, *Plán bibliobusů KLK na období 1955/56*, č. kart. 4106.

⁹⁹ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny I., za I. čtvrtletí 1955*, č. kart. 4108.

¹⁰⁰ AmP, KmP, *Zpráva o činnosti Krajské lidové knihovny v Plzni na III. čtvrtletí 1957*, č. kart. 4109.

v r. 1957 zůstala v užívání KLK druhá pojízdná knihovna, jejíž činnost byla plánována pro práce v Plzni v místech, kde dosud není pobočka KLK. Protože MěNV v Plzni nepovažoval rozvinutí činnosti za nutné, rozhodl odbor škol. a kult. rady KNV v Plzni, aby pojízdná knihovna byla v rámci pomoci pohraničí převedena na okres Stříbro. Předání bylo provedeno k 1. červenci 1958. Bylo dohodnuto, že knižní fond zůstane majetkem KLK v Plzni, aby se předešlo namáhavé a náročné práci s převodem a odpisem.¹⁰¹ Od této doby není o pojízdných knihovnách v Západočeském kraji žádná zmínka, znovu se tato služba objevila v 90. letech.

I přes spokojenost čtenářů nebyla nikdy tato specifická služba zcela kvalitní. Pojízdné knihovny trpěly neustálým nedostatkem literatury a vozidla byla poruchová v takové míře, že mnohdy nedorazila na určená místa. Díky lepšímu financování této služby mohla být nakoupena lepší vozidla a rozšířen knižní fond, čímž by svojí práci knihovna nejen zjednodušila, ale také zkvalitnila. Znovu se pojízdná knihovna objevila až v roce 1996.¹⁰²

2.11 Knihovní fond a služby knihovny

2.11.1 Fond knihovny

V dodnes dochovaných a přístupných zdrojích není uvedeno, s jakým knihoovním fondem Knihovna města Plzně v době založení pod názvem Obecná knihovna města Plzně disponovala. Z finančního příspěvku od zastupitelstva města měla knihovna za úkol zakoupit z poloviny české a z poloviny německé knihy. Další finance na provoz a nákup knih knihovna získala od spolků nebo jednotlivců a z poplatků za používání knih. Knihovna kromě peněžních příspěvků přijímala bezpochyby i darované knihy.¹⁰³ V *Plzeňských listech* z roku 1877 stojí, že po pěti měsících své existence měla knihovna 136 čtenářů, kteří si vypůjčili 407 knih. Obecná knihovna měla celkem 272 knih - 176 českých, z toho 126 zábavných, a 50 vědeckých, 29 německých a 17 cizojazyčných.¹⁰⁴

¹⁰¹ AmP, KmP, *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za 2. čtvrtletí 1958*, č. kart. 4109.

¹⁰² Bibliobus vyjíždí!, *Plzeňský týden* (28.5.1996).

¹⁰³ Obecní knihovna Plzeňská, *Plzeňské listy*, 1876, č. 71, s. 2 (3.9. 1876).

¹⁰⁴ Obecná knihovna, *Plzeňské listy*, 1877, č. 35, s. 2 (3.5. 1877).

Pro srovnání uvádím stav knihovního fondu v dalších letech. V roce 1894 měla knihovna již 3866 svazků - 3002 zábavných (2209 českých a 793 německých) a 864 naučných.¹⁰⁵ Před 1. světovou válkou v roce 1913 měla více jak trojnásobek, celkem 14 210 knih. Důvodem takového zvětšení knihovního fondu bylo připojení několika poboček.¹⁰⁶ Před 2. světovou válkou už knihovna vlastnila 57 588 knih¹⁰⁷, v roce 1969 celkem 254 631 svazků¹⁰⁸, v roce 1991 celkem 370 000 svazků¹⁰⁹.

V současné době Knihovna města Plzně poskytuje „knihy, periodika, kartografické dokumenty, tištěné hudebniny, zvukové, zvukově obrazové a elektronické dokumenty“¹¹⁰, jež jsou majetkem města Plzně, a knihovna i čtenáři jsou povinni je chránit. Za dobu své existence téměř sto čtyřiceti let knihovní fond mnohonásobně zvětšila. Stav fondu ke dni 31. prosince 2013 čítal celkem 483 406 svazků. Tvoří jej 167 700 knih naučné literatury, 288 079 titulů krásné literatury, 3 687 kartografických dokumentů, 1 203 tištěných hudebnin, 21 177 zvukových, 1 013 zvukově obrazových, 51 obrazových, 491 elektronických a 5 jiných dokumentů. Exemplářů docházejících periodik knihovna vlastní celkem 1 117. Ve volném výběru je k dispozici 387 844 knižních jednotek.¹¹¹

2.11.2 Služby knihovny

V Řádu knihovny vydaného Knihovnou města Plzně platného od 11. června 2003 stojí: „KMP je veřejnou univerzální knihovnou, která veškerou svou činností napomáhá všem občanům v přístupu ke kulturním hodnotám a informacím obsaženým v knihovních fondech a dalších zdrojích a svými službami přispívá ke zvyšování jejich kulturní a vzdělanostní úrovně.“¹¹² Služby knihovny jsou rozděleny na základní a speciální. Mezi základní služby patří

¹⁰⁵ FLEISSIG, K., *100 let Knihovny města Plzně*, s. 12.

¹⁰⁶ Tamt., s. 13.

¹⁰⁷ Tamt., s. 23.

¹⁰⁸ Tamt., s. 31.

¹⁰⁹ *KMP, Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1991*, [interní materiál knihovny].

¹¹⁰ *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení, článek 3* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 8.11.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php>>.

¹¹¹ Interní materiál knihovny poskytnutý sekretářkou Knihovny města Plzně, p. Tomanovou.

¹¹² *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení, článek 2* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 8.11.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php>>.

půjčování dokumentů, zprostředkování informací a přístup k internetu. Do speciálních služeb jsou řazeny rezervace dokumentů, zpracovávání rešerší, kopírování z různých materiálů knihovny, možnost přístupu do placených databází a další. Pracovníci knihovny se snaží poskytovat informace o domácí a zahraniční literatuře, knihovna organizuje kulturní a vzdělávací akce nebo k těmto účelům pronajímá své prostory.¹¹³

Vyhledávání dokumentů je možné díky třem různým online katalogům - Carmen, Clavius a Smartkatalog. Carmen je moderní katalog, který zvládá vyhledat dokument i s nepřesně zadaným dotazem a má řadu funkcí. Clavius je klasický, rychlý, jednoduchý katalog. Smartkatalog je katalog do mobilního zařízení s programem OS Android nebo Apple iOS.¹¹⁴

Kromě volného výběru knih je jedním z nejdůležitějších pracovišť knihovny studovna, která je hlavním střediskem informačních služeb. Má svou vlastní příruční knihovnu s dokumenty z různých oblastí. Obsahuje tituly z různých vědních oborů, zejména humanitních, encyklopedie, slovníky, průvodce, sbírky zákonů od roku 1950, časopisy a denní tisk. Pro zájemce je zde 10 počítačů s přístupem na internet. K dispozici jsou přístupné databáze Anopress, Česká národní bibliografie a LexGalaxy. Studovna je schopná podávat informace z politicko-ekonomických, občansko-právních, literárních a regionálních témat, o českých a světových osobnostech.¹¹⁵

Ústřední knihovna pro dospělé jako jediné oddělení poskytuje meziknihovní výpůjční službu. Pokud čtenář nemůže najít ve fondu knihovny nějaký dokument, knihovna jej může poskytnout z jiné knihovny v České republice. Čtenáři může knihovna zprostředkovat kopie článků z periodik nebo

¹¹³ *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení, článek 4* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 8.11.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php>>.

¹¹⁴ *On-line katalogy a regionální databáze* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 2.10.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/katalog.php>>.

¹¹⁵ *Naše knihovny a služby* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 15.07.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/knih.php>>.

kapitol z knih apod. Další mimořádnou službou je možnost zapůjčení elektronických čteček v Hudební a internetové knihovně.¹¹⁶

Tyto služby poskytují Ústřední knihovna pro dospělé, Ústřední knihovna pro děti a mládež a Oddělení informačních služeb a studovna v ulici B. Smetany č. 13. Další knihovny s celotýdenním provozem jsou Knihovna Bolevec (Západní č. 18), Obvodní knihovna Bory (Klatovská č. 109), Obvodní knihovna Doubravka (Masarykova č. 75), Knihovna Lobzy (Rodinná č. 39), Obvodní knihovna Lochotín (Kralovická č. 22), Obvodní knihovna Skvrňany (Macháčkova č. 28), Obvodní knihovna Slovany (Táborská č. 24), Knihovna Vinice (Hodonínská č. 55) a Hudební a internetová knihovna (Táborská č. 22). Mezi menší knihovny patří pobočky na Bílé Hoře, Božkově, Černicích, Červeném Hrádku, Koterově, Křimicích, Lhotě, Liticích, Malesicích, Radčici, Radobyčici a Újezdě.¹¹⁷

¹¹⁶ *Naše knihovny a služby* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 15.07.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/knih.php>>.

¹¹⁷ *Knihovní řád, příloha č. 1* [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. ©Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 8.11.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php>>.

3 STUDIJNÍ A VĚDECKÁ KNIHOVNA PLZEŇSKÉHO KRAJE

Následující kapitola začíná nejprve popisem historie kláštera, ve kterém Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje v současné době sídlí. V Plzni má tato historická památka dlouholetou historii. Popis začíná vystižením okolností vzniku budovy, jejích obtíží a vzhledem budovy za doby kláštera. Následuje popis nového posláním stavby po uzavření kláštera, kdy měla budova funkci školní. Další částí této kapitoly je samotná historie knihovny. Nejprve je popsán její vznik, který souvisí s rekonstrukcí budovy pro účel knihovny. Následují podkapitoly o historii knihovny rozdělené po desetiletí. Konec této kapitoly je věnovaná knihovnímu fondu, ve kterém je nejprve popsáno, s čím knihovna při svém založení disponovala, co obsahuje knihovní fond v dnešní době a poté zejména jeho současné rozdělení. V poslední podkapitole je popsáno, jaké služby knihovna poskytuje a s jakými katalogy pracuje.

3.1 Historie budovy knihovny

Dnešní budova Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje je významná barokní stavba, která od doby svého vzniku prošla nejen několika změnami ve své funkci, ale i ve svém vzezření. Budova byla postavena jako dominikánský klášter v 18. století. Po uzavření kláštera měla stavba úlohu školní. Nejprve zde byla umístěna městská škola a gymnázium, později filozofický ústav a v 50. letech knihovna, která se zde nachází dodnes.

V 18. století působily v Plzni řády dominikánů a františkánů, stály zde dva mužské kláštery a měl být zde postaven i klášter ženský, dominikánský. S myšlenkou založení nového kláštera přišla na počátku 18. století Kateřina Vratislavová z Mitrovic.¹¹⁸

3.1.1 Budování kláštera

Někteří historikové považují za zakladatelku kláštera Eleonoru Magdalenu Terezií Vratislavovou z Mitrovic, jelikož je zmíněna v česky psané kronice *Weytach hystoryckých věcí Města Plzně w České zemi*, ve které se

¹¹⁸ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulost Plzně a Plzeňska*, sv. III, Krajské nakladatelství, Plzeň 1960, s. 149.

píše, že tato hraběnka v Plzni koupila pět domů a nechala zbudovat klášter a kostel.¹¹⁹ Kronika je přepisem latinské Tannerovy kroniky a nedopatření vzniklo podle Milady Suché mylnou interpretací nejen kroniky, ale i listin. Eleonora Magdalena Terezie byla císařovna, která Kateřině Vratislavové udělila svolení ke stavbě kláštera.¹²⁰

Kateřina Vratislavová se narodila v Praze na Malé Straně 19. srpna 1661. V roce 1675 vstoupila do kláštera sv. Anny a sv. Vavřince, kde pobývala i se svojí sestrou Rozou Maxmiliánou.¹²¹ Ve třiatřiceti letech se Kateřina rozhodla klášter opustit a založit nový. Jak uvádí M. Suchá ve svém příspěvku ve sborníku *Minulostí Plzně a Plzeňska*, tento cílevědomý krok měl ale několik komplikací. „Bylo totiž nutno dosáhnout svolení několika institucí, splnit četné podmínky a postarat se především o dostatečné finanční zajištění. Jednání trvalo plné tři roky.“¹²² Nejstarším dokumentem k této události je z 9. listopadu 1708 žádost sester Vratislavových k císaři Josefu I., ve které se dovolávají jeho náklonnosti k jejich rodu a žádají ho o udělení souhlasu k založení kláštera. Dokument je uložen ve Vídeňském archivu pod názvem *Consensus zur Erbauung eines Nonnen - Closters Ord. S. Dominici in der Stadt Pilsen*.¹²³ Plzeňský magistrát souhlasil s výstavbou kláštera, ale stanovil podmínky o šesti bodech. Řeholnice se musely například zaručit, „že nebudou klášter rozšiřovat, že nebudou získávat další nemovitosti ani dědictvím, a kdyby se tak stalo, mají zděděné nemovitosti prodat usedlým měšťanům. Musí si také zajistit dostatečně vysokou fundaci, aby se klášter bez potíží sám užíval. Jako stavební místo by se hodilo několik spálenišť u Litické brány, které mají řeholnice dosavadním majitelům zaplatit.“¹²⁴

Důležité bylo také zajištění kapitálu. Prvním investorem byl její otec Václav Hynek Vratislav z Mitrovic, který na stavbu kláštera Kateřině věnoval 3000 zlatých rýnských a Roze 1000 zl. Z kláštera sv. Anny v Praze dostala darem 3000 zl. a každoročně šestiprocentní doživotní rentu z 5000 zl.

¹¹⁹ Archiv města Plzně, sign. 1 F 14, č. inv. 268.

¹²⁰ Adaptace odkrývají historii plzeňského kláštera, *Život Plzeňska*, 1954, s. 187-188. (Mylnou informaci uvádí také *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 430)

¹²¹ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 149-150.

¹²² Tamt., s. 150.

¹²³ Tamt., s. 150.

¹²⁴ Tamt., s. 150.

Podobnou částku získaly i řeholnice, které přešly s Kateřinou do Plzně. Další finanční příspěvek získala Kateřina od pražského arcibiskupa, a to 3000 zl., dále pak 19 000 zl. od budoucích kandidátek. K tomu všemu ještě obdržela dalších 11 000 zl., které nejsou blíže specifikované. Bohužel stavební náklady přesahovaly částku darů, a tak klášter nemohl zůstat bez dluhů.¹²⁵

V roce 1709 měla Kateřina veškerá oprávnění kromě panovníkova souhlasu, který jí na žádosti neodpovídal. Císař Josef I. v roce 1711 zemřel a Kateřina se rozhodla obrátit se se svou žádostí na ovdovělou císařovnu Eleonoru Magdalenu Terezii, která jí stavbu kláštera povolila.¹²⁶ V listopadu tohoto roku byly zakoupeny domy u Litické brány, které byly zbourány. V únoru roku 1712 se začaly kopat základy a v dubnu byl položen základní kámen kláštera. Stavbou byl pověřen architekt Jakub Auguston mladší.¹²⁷

3.1.2 Stavba

Stavba kláštera trvala dva roky. Nový Konvent sv. Rozy řádu sv. Dominika v Plzni byl zasvěcen sv. Růženě Limánské. Dne 31. července 1714 vstoupily do kláštera řeholnice spolu s převorem dominikánského plzeňského kláštera.¹²⁸ Stejně jako je málo zmínek o architektuře kláštera a nedochovalo se ani moc plánů ke stavbě, o původním vnitřním uspořádání se toho dodnes také mnoho neví. Klášter byl orientován na sever do dnešní Bezručovy ulice a presbytář na jih. Západní zadní část sousedila se sladovnou a jižní část kláštera byla naproti hradbám, mezi nimi byla už pouze úzká ulička. Jižní část uzavírala vnitřní nádvoří a měla dvě nárožní věže.¹²⁹

Jak uvádí M. Suchá, víme, že uvnitř dominikánského kláštera byly klenuté chodby, podél kterých byly výklenky na sošky nebo oltáříky. U vchodu byla fontána a hovorna, vlevo od vchodu byla sakristie. Na západní chodbě byl refektář se štukovaným stropem a malbami s náboženskými motivy. Autorem

¹²⁵ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska, sv. III*, s. 151-152.

¹²⁶ Tamt., s. 152.

¹²⁷ VLČEK, P., *Encyklopedie českých klášterů*, Libri, Praha 1997, s. 431.

¹²⁸ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje: studie, data, vzpomínky, 2000-2005*, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Plzeň 2006, s. 20.

¹²⁹ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska, sv. III*, s. 153.

maleb byl Ondřej Schindler a pocházely z roku 1752.¹³⁰ V klášteře bylo 30 malých cel o ploše přibližně 5m², které obývaly řeholnice. V severní části v prvním patře byl umístěn chrámový dvůr. Pod kostelem byla velká krypta, kde byly řeholnice pohřbívány.¹³¹

O výstavbu kláštera se zasloužil architekt Jakub Auguston. Rodina Augustonů pocházela z Itálie. Do Čech prvně přišel Jakubův strýc Jakub Auguston starší, který v Plzni realizoval první barokní stavby. Není známo, kdy se Jakub Auguston mladší narodil, odhaduje se rok 1670. Kolem 22 let věku v roce 1692 přišel Jakub do Plzně a pracoval se svým strýcem.¹³²

Od roku 1712 Jakub Auguston stavěl klášter dominikánek v Plzni, v dnešní Bezručově ulici, u Litické brány, které se dnes říká Branka. Docentka Jana Janousová charakterizuje Augustonovu stavbu takto: „Dvoupatrové budovy s mansardovou střechou jsou členěné pilastry a zvlněnými nadokenními římsami, typickými prvky, kterých Auguston použil i u jiných staveb. Čtyři křídla budov obklopují obdélníkový dvůr. Směrem do nynějších Smetanových sadů se nalézá obloukový štít, do něhož je vsazen plzeňský znak. Na nárožích vynikají dvě věže.“¹³³

Kostel sv. Anny u dominikánského kláštera, dostavený v roce 1735, byl Augustonovou poslední stavbou - téhož roku zemřel.¹³⁴ Jak uvádí Jaromír Kovář: „Půdorys i prostor kostela je vybudován do proniku tří osmistěnů, mezi nimiž zprostředkují šikmo okosené pilíře s přiloženými pilastry nesoucí plackové klenby. Do prostoru proniká na severu kruchta a v kněžišti konvexně vydutá stěna oratoří.“¹³⁵ U hlavního průčelí jsou malé věže, do Smetanovy ulice jsou vedena okna různých tvarů, nad nimi zvlněné římsy.¹³⁶ Jakub Auguston zemřel 3. února 1735 a byl v tomto kostele pochován. To bylo zjištěno až při rekonstrukcích v roce 1953, kdy byly nalezeny dvě hrobky. V jedné z nich je

¹³⁰SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 153.

¹³¹SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 20.

¹³²JANUSOVÁ, J., *Barokní umělci v Plzni a v západních Čechách*, Západočeská univerzita, Plzeň 1995, s. 3.

¹³³Tamt., s. 9-10.

¹³⁴BĚLOHLÁVEK, M. a kol., *Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788*, Západočeské nakl., Plzeň 1965, s. 284.

¹³⁵Tamt., s. 284.

¹³⁶Tamt., s. 284.

pochován právě architekt Jakub Auguston s manželkou Zuzanou a některými měšťany. V druhé hrobce byly pochované příslušnice dominikánského řádu.¹³⁷

3.1.3 Zavření kláštera

Existence dominikánského kláštera v Plzni městu nijak zvlášť neprospívala. Podle J. Součka se řeholnice nezabývaly ničím prospěšným, ať už vyučováním dívek nebo ošetřováním nemocných, jak uvádí ve svém příspěvku ve sborníku *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*. Z toho důvodu pravděpodobně nemělo obyvatelstvo tendenci klášter jakkoliv podporovat, a jelikož byl zadlužený, strádal. Klášter dlouho v Plzni nepůsobil a je možné, že by byl zavřen, i kdyby nevyšla císařská reforma během vlády Josefa II.¹³⁸

„Po tolerančním patentu z r. 1781, který zajistil náboženskou svobodu zbytkům evangelictví v našich zemích, se vláda rozhodla oslabit i hospodářskou pozici církve především zrušením řady klášterů, které vázaly mnoho majetku i poddaných lidí.“¹³⁹ Dne 11. září roku 1782 dvacet řeholnic a pět laických sester opustilo klášter. Kostel i klášter byly 13. května 1783 z majetku Náboženského fondu odkoupeny městem Plzeň.¹⁴⁰

3.2 Školy v budově

Po uzavření kláštera se rozhodovalo, zda bude budova sloužit pro účely sociální nebo školské. Jak uvádí M. Suchá, silnější byla potřeba nové školy.¹⁴¹ „Roku 1784 nastěhovala se do kláštera hlavní škola a současně zde našlo útluk gymnasium.“¹⁴² Gymnázium vedl dominikánský řád jako latinskou školu, absolventi ho však museli dokončit na jezuitské škole v Klatovech. Když byl roku 1773 jezuitský řád zrušen, požádalo město Marii Terezii o povolení tzv. humanitních tříd, aby bylo gymnázium kompletní.¹⁴³ „Gymnasium bylo povoleno

¹³⁷ Adaptace odkrývají historii plzeňského kláštera, *Život Plzeňska*, 1954, s. 187.

¹³⁸ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 22.

¹³⁹ BĚLOHLÁVEK, M. a kol., *Dějiny Plzně 1*, s. 274.

¹⁴⁰ VLČEK, P., *Encyklopedie českých klášterů*, s. 431.

¹⁴¹ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 158.

¹⁴² Tamt., s. 158

¹⁴³ KOMOROUSOVÁ, I., Historie budovy Státní vědecké knihovny v Plzni, In: *Západočeský historický sborník*, Státní oblastní archiv, Plzeň 1995 s. 203.

a v r. 1776 jako pětitřídní se třemi třídami gramatikálními a dvěma humanitními. Úředně podléhalo krajskému hejtmanu. Členy profesorského sboru byli i nadále plzeňští dominikáni.“¹⁴⁴

Podle M. Suché byly prostory budovy zpočátku velmi stísněné, gymnázium využívalo pouze severní a západní křídlo. Třídy hlavní školy byly umístěné v přízemí a prvním patře. Najednou se téměř 800 lidí (studenti, učitelé a nájemníci) muselo vejít do kláštera, určeného pro 30 řeholnic.¹⁴⁵

Další změny zažila budova na počátku 19. století. Opat premonstrátského kláštera z Teplé u Mariánských Lázní jako první zamýšlel zřídit filozofická studia. Když se arcibiskupský ordinariát rozhodoval ohledně umístění, vyslovil se pro Plzeň. Opat z Teplé slíbil, že poskytne učitele ze svých řad, a tak bylo možné 3. listopadu 1804 otevřít lyceum neboli filozofický ústav.¹⁴⁶ Existence takového ústavu měla pro Plzeň do budoucna velký význam. Bylo však nutné zajistit pro školu vhodné podmínky, zejména adaptovat budovu, aby velikostí i vnitřním uspořádáním vyhovovala potřebám ústavu.

V roce 1803 započala adaptace prostorů kláštera, která byla ukončena v roce 1808. Architektem, který byl pověřen stavbou jižního křídla budovy dominikánského kláštera, byl Šimon Michael Schell.¹⁴⁷ „Situoval přístavbu na plochu mezi původní jižní trakt kláštera a městskou hradbu, na niž byla přímo postavena vnější zeď průčelí. Přitom byla využita a do stavby pojata i bývalá střední věž Litické brány (Branka).“¹⁴⁸ Jak popisuje I. Komorousová v *Západočeském historickém sborníku*, na západní straně křídla budovy nechal dostavit symetrickou věž. V průčelí vybudoval monumentální rizalit, na jehož obloukovém štítu byl znak města a nad štítem pozlacený latinský nápis „PhILosophlae et hVManItatIs studio neC non PosterItatI sVae eremit senatVs popVLVsqVe PILsnensIs“ (v překladu: pro studium filozofie a humanitních věd

¹⁴⁴ ČEPELÁK, V. a kol., *Dějiny Plzně. 2, Od roku 1788 do roku 1918*, Západočeské nakladatelství, Plzeň 1967, s. 28

¹⁴⁵ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska, sv. III*, s. 159.

¹⁴⁶ ČEPELÁK, V. a kol., *Dějiny Plzně 2*, s. 28.

¹⁴⁷ Filozofický ústav, *Pravda*, 1987, roč. 68, č. 12, s. 8.

¹⁴⁸ KOMOROUSOVÁ, I., Historie budovy Státní vědecké knihovny v Plzni, In: *Západočeský historický sborník*, s. 202.

a pro své potomstvo zbudovala rada a obec plzeňská) s chronogramem 1805.¹⁴⁹ Tučná velká písmena mají představovat římské číslice a jejich součet dává letopočet 1805.¹⁵⁰ Přestavba dvora byla obtížnější, jelikož se tam měla střetnout tvorba Augostonova s novou dostavbou Schella. Dělicí čára mezi nimi ale nebyla vůbec znatelná. Okna i římsy na obou stranách dvora si byly podobné.¹⁵¹

„O vynikající úroveň plzeňského gymnasia a filosofie se zasloužili premonstrátské profesori. Byli na prvním místě skvělými vychovateli s citlivým pedagogickým taktem, který pramenil ze skutečného zájmu o mládež a ze snahy poskytnout jí důkladné a široce založené znalosti.“¹⁵² Jedním z nich byl Vojtěch Sedláček, průkopník obrozeneckých snah, který zde vyučoval matematiku od roku 1810. Jako první začal na filozofickém ústavu vyučovat v českém jazyce.¹⁵³ Češtinou se začal zabývat díky svému příteli Antonínu Puchmajerovi. Staral se také například o český repertoár ochotnických divadel nebo zakládal čtenářské spolky na podporu českého jazyka. Od roku 1879 je na jeho počest umístěna na budově dnešní knihovny pamětní deska.¹⁵⁴ Dalším premonstrátským profesorem byl Josef František Smetana. „Smetana velmi pracoval na tom, aby v českých školách byl povolen český vyučovací jazyk. Chtěl zvyšovat naši vzdělanost, čemuž se úřady často urputně bránily. (...) Teprve roku 1848 se i jeho zásluhou podařilo, že ve školách směla zaznít i čeština.“¹⁵⁵ Vyučoval fyziku a přírodopis, přednášel také o českém jazyce a literatuře a zakládal české noviny. I jemu byl ve Smetanových sadech roku 1874 věnován pomník v nadživotní velikosti s pamětní deskou.¹⁵⁶

¹⁴⁹ KOMOROUSOVÁ, I., Historie budovy Státní vědecké knihovny v Plzni, In: *Západočeský historický sborník*, s. 202.

¹⁵⁰ Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 95.

¹⁵¹ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 28.

¹⁵² SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 164.

¹⁵³ Tamt., s. 164.

¹⁵⁴ Databáze Regionální osobnosti [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <<http://lanius.kmp.plzen-city.cz/l.dll?hal~1000099779>>.

¹⁵⁵ *Výročí Josefa Františka Smetany* [online]. Český rozhlas, © 1997-2014 Český rozhlas [cit. 2014-02-18] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/860852>.

¹⁵⁶ Databáze Regionální osobnosti [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <<http://lanius.kmp.plzen-city.cz/l.dll?hal~1000099419>>.

3.2.1 Proměny budovy během 19. a první poloviny 20. století

Nově zrekonstruovanou budovu škola příliš dlouho nevyužívala, neboť v dubnu roku 1809 musela být vyklizena pro raněné po bitvě u Řezna.¹⁵⁷ V té době se tedy vyučovalo v soukromých domech a ve františkánském klášteře. V první polovině 19. století zažívá gymnázium i ústav éru své největší slávy, která však časem upadá. Revoluční rok 1848 znamenal mimo jiné změny i pro školství. „Byly zrušeny dvouroční filosofické ústavy, jejich třídy připojeny k dosavadním šesti třídám gymnasiijním a vytvořena tak osmitřídni gymnasia, v jejichž čele stál ředitel.“¹⁵⁸

Přízemí budovy bylo v listopadu roku 1878 propůjčeno plzeňskému muzeu, které zde setrvalo až do roku 1901, kdy bylo přesunuto do nově postavené budovy a v přízemí patřilo opět gymnáziu.¹⁵⁹ Podobu místností muzea popisuje M. Suchá takto: „Historickému oddělení určeny nejprve tři místnosti, z nichž prostřední - bývalý refektář - sloužila za kancelář a zasedací síň kuratoria. Nalevo odtud byla síň s instalovanými zbraněmi, napravo sbírky archeologické, numismatické, starožitnosti aj. Předměty geologických sbírek byly uloženy na chodbě, zatímco oddělení umělecko-průmyslovému věnovány dvě síně vpravo od chodby.“¹⁶⁰

V době první světové války byla škola zabrána pro vojenské účely. J. Souček uvádí, že vyučování bylo přesunuto do nově postavené budovy německé reálky. Po válce se škola přebudovala na obytné místnosti a nastěhovali se do nich chudí nájemníci.¹⁶¹

Po uzavření gymnázia převládaly dva všeobecné názory na budoucí vývoj budovy. Podle jednoho radikálnějšího měla být budova zbourána, protože komunikačně ve městě nevyhovovala. Proti nim rázně vystupoval Kroužek přátel starožitností. Podle druhého měl být objekt věnován kulturním účelům.¹⁶²

¹⁵⁷ Srov. SCHIEBEL, J., Vojenská nemocnice zakoupena obcí, *Nové plzeňské noviny*, Plzeň, s. 1-2 (3.2. 1892).

¹⁵⁸ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 169.

¹⁵⁹ Tamt., s. 166.

¹⁶⁰ Tamt., s. 166.

¹⁶¹ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 31.

¹⁶² SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska*, sv. III, s. 171.

„Konečně se v r. 1931 alespoň částečně splnily požadavky kulturních institucí a po provedení vnitřních úprav odevzdány 3. října 1931 nové místnosti lidové knihovny a čítárny v prvním a druhém patře jižního křídla.“¹⁶³ Další adaptace měly být provedeny pro muzejní knihovnu a přírodovědecký obor muzea s laboratořemi. Projektantem byl architekt V. Klein. V té době naneštěstí potřebovala místo prodejna Elektrických podniků a byla pro ni vymezena část bývalého gymnázia.¹⁶⁴

Architektonicky okouzující budova byla místem pro různé instituce a nájemníky. „Byly v ní prodejny a skladištní místnosti Hospodářského družstva, Dopravních podniků, Elektry a prodejny novin, sídlilo v ní Hlídací družstvo, řada kanceláří úřadu pro likvidaci válečných škod, skladiště býv. Knihovny městského historického muzea (...), Sdružení západočeských výtvarných umělců, krajská poradna lidové umělecké tvořivosti, městský archiv a krajská lidová knihovna.“¹⁶⁵ Podle I. Komorousové se nikdo o budovu nijak zvlášť nestaral a po druhé světové válce zůstala v žalostném stavu. Výjimkou byly místnosti německé knihovny, která zde existovala za války.¹⁶⁶ Kvůli institucím a nájemníkům byla budova poškozena nejen navenek, ale i uvnitř. Byla plná nejrozmanitějších předmětů, zanesená nábytkem, nádobím, komíny, také špínou, plísněmi, vlhkem. Dvůr sloužil jako skladiště s popelem, odpadky, žebříky, povozy. Zcela zničen byl klášterní refektář, ze kterého přepážkami nájemníci vytvořili další místnosti.¹⁶⁷

3.3 Vznik knihovny

V padesátých letech 20. století začaly v Plzni vznikat vysoké školy a objevila se potřeba vzniku velké univerzální knihovny. Jednalo se o Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy, Pedagogické fakulty a Vysokou školu strojní a elektrotechnickou. Kromě působení vysokých škol svou roli zde sehrál také rozvoj vědy, kultury a průmyslu. Přestože v Plzni existovalo několik menších

¹⁶³ SUCHÁ, M., Plzeňské Klementinum, In: *Minulostí Plzně a Plzeňska, sv. III, s. 171.*

¹⁶⁴ Tamt., s. 171.

¹⁶⁵ Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 92.

¹⁶⁶ KOMOROUSOVÁ, I., Historie budovy Státní vědecké knihovny v Plzni, In: *Západočeský historický sborník*, 205.

¹⁶⁷ Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 92-93.

knihoven, apel na založení vědecké knihovny byl namístě.¹⁶⁸ „V červnu roku 1949 požádal proto tehdejší Ústřední národní výbor Statutárního města Plzně Ministerstvo školství, věd a umění o zřízení samostatné studijní knihovny (...). Na žádost města předložilo ministerstvo Úřadu předsednictva vlády dne 13. října 1949 návrh a podle něho byla usnesením vlády Československé republiky ze dne 28. února 1950 zřízena Státní studijní, od roku 1954 nazvaná Státní vědecká knihovna.“¹⁶⁹ Základem knižního fondu knihovny se staly sbírky z knihovny Městského historického muzea, která byla založena již roku 1878.

Během prvních tří let svého působení pobývala knihovna ve dvou místnostech Městského historického muzea, kde v jedné bylo ředitelství a administrativa, v druhé půjčovna, studovna s dvanácti místy a pracovištěm pro knihovníky. Pro budoucí vývoj a zkvalitnění služeb bylo toto umístění značně nedostačující. Noviny na tuto situaci také upozorňovaly, v *Pravdě* bylo uvedeno: „V jediné místnosti kol 30 m má studovnu (?!), čítárnu pro 20 osob, příruční knihovnu, katalogy pro čtenáře, půjčovnu i pracovnu pro 5 zaměstnanců! Není v ní k hnutí, je přeplněna, a o tak potřebnému klidu ke studiu, četbě a práci a o možnosti dozoru na hemžící čtenáře nemůže být ani řeč!“¹⁷⁰ Z toho důvodu město knihovně zajistilo místnosti v budově bývalého gymnázia ve Smetanových sadech. V budově však stále přetrvávali různí nájemníci, prodejny, sklady, kanceláře a další, proto mohla knihovna využívat pouze několik místností.¹⁷¹ Jan Souček ve sborníku *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje* uvádí: „Před započítím nutných stavebních úprav bylo proto nezbytné absolvovat usilovná jednání o uvolnění budovy, která se vlekla dlouhou dobu. Nicméně postupně se podařilo všechny tyto nájemníky přestěhovat a budovu vyklidit, aby se tak mohlo přistoupit k úpravám, nutným pro potřeby knihovny.“¹⁷²

Od počátku svého založení disponovala knihovna právem povinného výtisku, vydavatel musel tedy po vyžádání knihovny na vlastní náklady

¹⁶⁸ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 33.

¹⁶⁹ SUCHÁ, M., Léta výstavby a budování, In: *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 19-20.

¹⁷⁰ Státní studijní knihovna v Plzni naléhavě potřebuje místnosti, *Pravda*, 1951.

¹⁷¹ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 34.

¹⁷² Tamt., s. 34.

poskytnout požadovaný výtisk.¹⁷³ V roce 1951 bylo založeno fotografické oddělení a diskotéka s gramofonovými deskami. Knihovna převzala fondy z většiny klášterních knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji, také fond bývalé Obchodní a živnostenské komory, Literárně uměleckého klubu, Krajské odborové rady, Gottwaldovy knihovny a knihovny soudní. V roce 1953 byla v budově gymnázia otevřena čítárna, ještě rok před nastěhováním celé knihovny.¹⁷⁴

3.3.1 Rekonstrukce budovy

Zrekonstruovat budovu pro potřeby knihovny, ale také snaha uvést ji do původního stavu byly úkoly velmi náročné, jelikož budova nebyla opravovaná desítky let. Neexistovala ani dochovaná dokumentace a plány, o které by se mohli stavitelé opřít, proto přípravy trvaly dlouhou dobu. „Autorem projektu byl architekt Otto Gschwind z plzeňského Stavoprojektu, provedení celého úkolu rekonstrukce vzaly na sebe Pozemní stavby. Řešení interiérů bylo svěřeno pražskému architektu Minichthalerovi, závod Údržba prováděl truhlářské práce a o výzdobu uměleckým kovářím se zasloužil závod Umělecká řemesla.“¹⁷⁵ Architekt Otto Gschwind použil i některé prvky z projektu V. Kleina z roku 1931, zejména představu o postavení studovny se skleněnou střešou uvnitř nádvoří. Adaptace započala 1. dubna roku 1953, avšak projekt se ještě několikrát měnil kvůli specifitějším potřebám knihovny.¹⁷⁶

Jak uvádí M. Suchá, důraz byl kladen na to, aby si budova zachovala navenek původní podobu. Stavitelé se snažili zachovat dřívější barvu fasády, vikýřů, okapů, zrekonstruovali všechny portály a plastiky, provedli zlatnické práce při obnově latinského nápisu na štítu budovy.¹⁷⁷

Jelikož neměli stavbaři žádnou dochovanou dřívější dokumentaci, téměř denně na ně čekala překvapení. Při stavbě kotelny zjistili, že jižní křídlo nemá

¹⁷³ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, Státní vědecká knihovna v Plzni, Plzeň 2000, s. 150.

¹⁷⁴ Tamt., s. 151.

¹⁷⁵ SUCHÁ, M., Léta výstavby a budování, In: *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 23.

¹⁷⁶ KOMOROUSOVÁ, I., *Historie budovy Státní vědecké knihovny v Plzni*, In: *Západočeský historický sborník*, s. 206.

¹⁷⁷ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 35.

základy a opírá se pouze o městské hradby. Při stavební úpravě klenutých chodeb našli dva vzdušníky, které vedly do dvou hrodek pod kostelem. V jedné byl pochován stavitel Jakub Auguston s manželkou a v druhé řádové sestry.¹⁷⁸ Nemale úsilí stavbaři vynaložili při zrušení točitého dřevěného schodiště ve dvoře a zkonstruování nového na jiném místě. Velkým a také jediným zásahem do půdorysu budovy bylo postavení studovny ve dvoře. Ocelové konstrukce určené pro zasklenou střechu bylo nutné pronášet úzkým vchodem z Bezručovy ulice. Nelehká byla také rekonstrukce rozvodu elektrického vedení.¹⁷⁹ Při rekonstrukci bývalého refektáře byla odhalena štuková výzdoba a zbytky maleb. V roce 1953 je zrestauroval Milan Schiller, který musel odstranit až osm vrstev vápna a hlínky. Jednalo se o náboženské dominikánské malby od Andrese Schindlera z roku 1745.¹⁸⁰ Uvnitř byla budova vybavena dřevěným interiérem. Na památku Bedřicha Smetany, který zde dříve pobýval, byla zřízena Smetanova síň. Místnost měla umělecké intarzované dveře a reliéfní portrét Smetany.¹⁸¹ „Řezbu provedl lidový řezbář plzeňský V. Kakos, na intarziích pracovali podle návrhu architekta Minichthalera L. Maxa a J. Terařík. Také umělecké kování ze závodu Uměleckých řemesel provedené S. Sedlákem významně přispělo k zvýšení uměleckého dojmu.“¹⁸²

Celá rekonstrukce knihovny trvala šest let. Veřejnosti byla umožněna prohlídka knihovny a jejího zařízení ve dnech 28. února a 1. března, provoz Státní vědecké knihovny začal dne 2. března 1959.¹⁸³ J. Souček podotýká, že „Státní vědecká knihovna se po rekonstrukci stala technicky nejmoderněji vybavenou knihovnou u nás, navíc sídlící v krásné a historicky cenné budově. V nově zmodernizované budově pak probíhal každodenní provoz knihovny bezmála dalších třicet let, až do roku 1987.“¹⁸⁴

¹⁷⁸ Srov. Nález dvou krypt v kostele sv. Anny, *Pravda*, roč. 29, č. 43, s. 6 (28.5.1954).

¹⁷⁹ SUCHÁ, M., Léta výstavby a budování, In: *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 24.

¹⁸⁰ Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 94.

¹⁸¹ SUCHÁ, M., Léta výstavby a budování, In: *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 24.

¹⁸² Tamt., s. 25.

¹⁸³ Státní vědecká knihovna zahájí 2. března, *Pravda*, roč. 40, č. 24, s. 1 (26.2. 1959).

¹⁸⁴ SOUČEK, J., Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 36.

3.3.2 Další pozdější rekonstrukce budovy

Další rekonstrukce budovy byla provedena roku 1987, kdy byla opravena střecha z důvodu havarijního výměru, který na ni byl vydán již čtyři roky. Opravy byly provedeny podle projektu Jiřího Fleisnera.¹⁸⁵ „Tvrdá pálená krytina střechy byla nahrazena měděnou krytinou a obě věže jižního křídla budovy byly sňaty a zrekonstruovány.“¹⁸⁶ Fasády dvora, studovny a pláště areálu byly obnovené a také byla vyměněna všechna okna. Uvnitř budovy byla předělána uhelná kotelna na plynovou, vyměněny byly rozvody vody a vytápění a do studovny zavedena vzduchotechnika.¹⁸⁷ J. Souček popisuje další úpravy takto: „Návrh hlavního vstupu do budovy, uměleckých mříží, osvětlení a rekonstrukci "Branky" prováděl ing. architekt Klement Štícha. Kovářské práce jsou dílem uměleckých kovářů Stanislava Sedláka a Martina Reise a truhlářské práce provedl truhlářský mistr F. Lamač.“¹⁸⁸ V prosinci roku 1992 došlo k požáru střechy, nicméně i přes značné potíže byly rekonstrukce dokončeny v říjnu roku 1994.¹⁸⁹

3.4 Historie knihovny

3.4.1 Počáteční fungování knihovny v nové budově

Ještě v době adaptačních prací byla některá oddělení přesunuta z muzea do bývalého dominikánského kláštera. Neklidná situace nastala, když bylo nutné vyklidit druhé patro budovy, kde v té době sídlila Krajská lidová knihovna, pro kterou nebylo vymezeno místo jinde. Státní vědecká knihovna tedy uvolnila pro Krajskou lidovou knihovnu místnosti v muzeu. Z toho důvodu byli knihovníci nuceni většinu knihovního fondu ze skladiště muzea přestěhovat do staré synagogy ve Smetanových sadech. M. Suchá ve *Sborníku 25 Státní vědecké knihovny v Plzni* uvádí, že přes sto tisíc svazků bylo na dobu neurčitou uzavřeno veřejnosti. Ke stěhování došlo v dubnu roku 1954. Od května tohoto roku neobývala Státní vědecká knihovna žádné prostory v muzeu, vše bylo

¹⁸⁵ *Historie budovy* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 01. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-budovy/>>.

¹⁸⁶ SOUČEK, J., *Historie budovy bývalého kláštera dominikánek v Plzni*, In: *55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 36.

¹⁸⁷ Tamt., s. 36.

¹⁸⁸ Tamt., s. 36-37.

¹⁸⁹ Tamt., s. 37.

přestěhované do nové stále opravované budovy. Prozatímní půjčovna byla otevřena v prvním patře.¹⁹⁰

V roce 1955 začala knihovna budovat vlastní fond patentových spisů, k tomu přispěl dar patentových spisů z Vysoké školy strojní a elektrotechnické. Roku 1958 bylo vytvořeno nové organizační členění na tři oddělení - hospodářská správa, oddělení doplňování a zpracování literatury a oddělení služeb čtenářů. Dne 27. února roku 1959 byla slavnostně otevřena Studijní vědecká knihovna v rekonstruované budově, 2. března byla předána veřejnosti studovna a 2. června Smetanova síň.¹⁹¹

Je nutné brát v potaz, že knihovna, stejně jako Knihovna města Plzně, byla kvůli vládnoucí komunistické straně ovlivňována politickou mocí. Řídila se tzv. pětiletkami schválenými patřičnými orgány, jejím cílem bylo vychovávat čtenáře v duchu socialismu a v následujících letech zejména propagovat politickou literaturu.

3.4.2 Historie v 60. letech

Podle *Projednání komplexního rozboru za rok 1960* byl kladen velký důraz na rozmnožování katalogizačních lístků z důvodu rychlého přírůstku literatury. Pracovníci se snažili lístky zařazovat do katalogů rychleji, aby mohli být čtenáři informováni o novinkách.¹⁹² Od května byla rozšířena provozní doba, studovny, čítárny a příruční knihovny byly k dispozici od 9 do 20 hodin včetně soboty.¹⁹³ V následujícím roce knihovna vyšla čtenářům vstříc ještě více a měla otevřeno od 8 do 22 hodin.¹⁹⁴ Statisticky bylo zjištěno, že knihovnu v roce 1961 navštěvovalo až 40% studentů z vysokých a středních škol.¹⁹⁵ V *Ročním kompletním rozboru za rok 1963* je popsána svízelná situace přeplněné čítárny. Ve zkuškovém období si vysokoškolští studenti nosili do čítárny své vlastní materiály a na čtenáře využívající služeb knihovny nezbývalo místo. Knihovna

¹⁹⁰ SUCHÁ, M., Léta výstavby a budování, In: *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, Státní vědecká knihovna, Plzeň 1975, s. 25.

¹⁹¹ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 152-153.

¹⁹² Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále SVKPL), *Projednání komplexního rozboru za rok 1960*, [interní materiál knihovny].

¹⁹³ Čtenářům i studujícím, *Pravda*, roč. 41, č. 67, s. 2 (3.5. 1960).

¹⁹⁴ Služby technické knihovny, *Pravda*, roc. 42, č. 248, s. 2 (17.10. 1961).

¹⁹⁵ SVKPL, *Kompletní rozbor za II. čtvrtletí 1961*, [interní materiál knihovny].

apelovala na školy, aby daný problém vyřešily alespoň otevřením některých poslucháren pro studium žáků, kteří do té doby nalézali útočiště v knihovně.¹⁹⁶ „Právo povinného výtisku na vyžádání, které měla od r. 1949 již Knihovna Městského historického muzea a které přešlo na SVK PK, se změnilo na právo na úplný povinný výtisk, takže knihovna od roku 1963 shromažďovala ve svých knihovních fondech veškerou českou a slovenskou tiskovou produkci.“¹⁹⁷ V roce 1965 získal ředitel knihovny Jaroslav Kuba „Čestné uznání ministerstva školství a kultury za dlouholetou úspěšnou kulturní a osvětovou činnost“¹⁹⁸. Díky úpravě místností s katalogy a výpůjčním protokolem bylo v roce 1966 možné rozšířit výpůjční pult a tím zlepšit obsluhu čtenářů při výdeji a vracení knih.¹⁹⁹ V následujícím roce byla upravena a rozšířena šatna tak, aby stačila návštěvníkům v období největší návštěvnosti. V půdním prostoru západní věže byl zřízen ohnivzdorný strop a tím získán nový skladištní prostor. Nebylo však započato s opravou střechy i přes to, že byl její stav komisí uznán za havarijní.²⁰⁰ „Společenský vývoj a především rok 1968 odstartoval změny v životě knihovny. Určité uvolnění a působení myšlenek "Pražského jara" pocítila také čtenářská a knihovnická veřejnost. Otevřenost publikujících autorů a možnost konfrontace jiných názorů vedlo k vydání nových titulů, které běžně čtenáři neměli k dispozici.“²⁰¹

3.4.3 Historie v 70. letech

Politické události z roku 1968 ovlivnily vývoj knihovny na počátku 70. let, kdy nastalo období tzv. normalizace. Byla to doba, kdy naše území okupovala vojska SSSR, doba, která analogicky odpovídala 50. létům. Knihovny byly plně podřízeny stranicko-státní moci.

Roku 1970 byl z funkce ředitele odvolán Jaroslav Kuba a novou ředitelkou se stala v následujícím roce PhDr. Milada Suchá. Na této pozici působila pouze jeden rok, již v roce 1972 nastoupila do vedoucí funkce Alena

¹⁹⁶ SVKPL, *Roční kompletní rozbor za rok 1963*, [interní materiál knihovny].

¹⁹⁷ *Historie knihovny* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 01. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-knihovny/>>.

¹⁹⁸ Uznání knihovníkům, *Pravda*, roč. 46, č. 286, s. 1 (20.11. 1965).

¹⁹⁹ SVKPL, *Kompletní rozbor za rok 1966*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁰ SVKPL, *Kompletní rozbor za rok 1967*, [interní materiál knihovny].

²⁰¹ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, Studijní a vědecká knihovna PK, Plzeň 2009, s. 21.

Poslední.²⁰² Pro zkvalitnění práce s tiskem bylo v roce 1971 pro čtenáře rozšířeno odebírání některých titulů politických časopisů. Možnost prezenčního a absenčního studia a poradna pro čtenáře byly spojeny v jeden celek, tím se odstranila roztržitost organizace.²⁰³ V roce 1972 byl kladem opět důraz na práci s politickou literaturou. Kromě opětovného rozšíření odebírání nejdůležitějších titulů časopisů se také přednostně zpracovávala politická literatura a nejžádanější tituly byly pořizovány v multiplikátech.²⁰⁴ Tyto informace jsou uvedené také v novinovém článku v *Pravdě*, ve kterém stojí: „Prvořadým úkolem je zvyšování ideové účinnosti práce knihoven, všestranný rozvoj politického působení na člověka a v neposlední řadě socialistická výchova mladé generace.“²⁰⁵ Dne 3. prosince 1973 byla nově otevřena speciální studovna politické literatury s vlastní příruční knihovnou.²⁰⁶ V rámci spolupráce s katedrou marxismu-leninismu vypracovali pracovníci knihovny pro studenty seznamy literatury se signaturami pro jednotlivé ročníky.²⁰⁷

V roce 1975 došlo k menším úpravám pracovišť. Poradna a čtenářské katalogy byly přesunuty, tím došlo ke zvětšení prostoru pro nejfrekventovanější pracoviště, výpůjčního protokolu.²⁰⁸ V průběhu roku 1976 byl několikrát omezen provoz na některých pracovištích z důvodu rekonstrukce elektroinstalace.²⁰⁹ V historické budově neodpovídala elektrická instalace požadavkům norem. Občané města Plzně byli o stavu informováni v tisku.²¹⁰ Rekonstrukce pokračovala ještě v následujícím roce. Jak je uvedeno v *Komplexním rozboru činnosti a hospodaření za rok 1977*, k 1. lednu převzala knihovna funkci krajského knihovnického centra. Dvě vybrané pracovnice Knihovny města Plzně a další dvě ze Státní vědecké knihovny společně pracovaly v novém metodickém oddělení.²¹¹ V témže roce byla díky Svazu invalidů a knihovny nově otevřena zvuková knihovna s díly nahranými na gramofonových páskách cívkových nebo kazetových. Prozatímne byla umístěna v místnostech Svazu

²⁰² *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 22.

²⁰³ SVKPL, *Kompletní rozbor SVK za rok 1971*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁴ SVKPL, *Hodnocení práce odborného úseku služeb čtenářům za rok 1972*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁵ Žena v čele Státní vědecké knihovny, *Pravda*, roč. 53, č. 57, s. 5 (8.3. 1972).

²⁰⁶ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti za rok 1973*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁷ SVKPL, *Hodnocení práce odborného úseku za 4. čtvrtletí 1973*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁸ SVKPL, *Hodnocení práce odb. oddělení služeb čtenářům za rok 1975*, [interní materiál knihovny].

²⁰⁹ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1976*, [interní materiál knihovny].

²¹⁰ Řemeslníci v knihovně, *Pravda*, roč. 57, č. 280, s. 3 (24.11. 1976).

²¹¹ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1977*, [interní materiál knihovny].

invalidů v Klicperově ulici č. 7.²¹² Podle *Komplexního rozboru činnosti a hospodaření za rok 1978* se k 1. únoru v knihovně změnila organizační struktura za účelem efektivnosti řízení práce. „Byly vytvořeny čtyři odbory (odbor knihovních fondů, odbor služeb čtenářům, bibliograficko-informační odbor, hospodářská správa) a jmenování vedoucí odborů a oddělení. V přímém řízení ředitelkou zůstalo dále metodické oddělení, které nebylo do odborů začleněno.“²¹³ V roce 1979 byla v Jagellonské ulici otevřena zvuková knihovna pro nevidomé. V alfabete i slepeckém písmu byl zpracován celý fond knihovny. V následujícím roce bylo plánováno zavést také zásilkovou službu.²¹⁴ „V souladu s potřebami vědeckotechnického rozvoje a zvýšenými požadavky v oblasti informační služby byla ve Státní vědecké knihovně v Plzni od února otevřena speciální "bibliograficko-informační studovna".“²¹⁵

3.4.4 Historie v 80. letech

V 80. letech knihovna zaznamenala velký nedostatek finančních prostředků na doplňování literatury, zejména zahraniční, a odborných časopisů. Nákup časopisů klesl ze 110 na 78 ks. Také se v dané době zpožďovalo zpracovávání titulů, na některé museli čtenáři čekat až několik měsíců. Tato situace se však netýkala politické literatury, která se zpracovávala přednostně.²¹⁶

Od roku 1981 se pracovalo na změně systému ve značení a stavění knihovních fondů. „Přijatá úprava umožňovala dále ukládat knihovní fond v jednotlivých signaturních skupinách s možností rozlišení formátu a druhu dokumentu, zpřehlednila značení a umožnila začlenění nových dokumentů (audiokazety, videokazety).“²¹⁷ K 1. září byl zaveden nový knihovní řád a nový výpůjční systém, který měl zlepšit služby čtenářům, zejména z časového hlediska.²¹⁸ Místo dvou tiskopisů byl vydáván pouze jeden s názvem "Žádanka a stvrzenka", díky tomu mohla být zrušena kartotéka lhůt a používala se pouze

²¹² Zvuková knihovna nevidomým, *Pravda*, roč. 58, č. 156, s. 5 (5.7. 1977).

²¹³ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1978*, [interní materiál knihovny].

²¹⁴ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb čtenářům za rok 1979*, [interní materiál knihovny].

²¹⁵ Státní vědecká knihovna rozšiřuje služby, roč. 60, č. 52, s. 5 (2.3. 1979).

²¹⁶ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 25.

²¹⁷ Tamt., s. 23.

²¹⁸ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb čtenářům za rok 1981*, [interní materiál knihovny].

evidenční kartotéka řazená dle signatur. V roce 1981 se postupně tento systém zaváděl, ale v plném rozsahu se s ním začalo pracovat od 1. ledna 1982.²¹⁹ Ke dni 6. září 1981 byl nově otevřen sál volného výběru a nová speciální studovna. Během posledních několika let byl zaznamenán pokles návštěvnosti ve všeobecné studovně. Tím, jak knihovna nakupovala v multiplikátech studijní literaturu, vzrostl zájem o absenční výpůjčky. Dalším z důvodů bylo zřízení vysokoškolských knihoven s vlastními studovny a čítárnami.²²⁰ V textu *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1982* je volný výběr popisován takto: „Pro nově otevřený volný výběr knih byl zpracován seznam třídníků, proveden výběr základní politické literatury a učenic, jejich značení, přemístění a nové uspořádání. Celkem je ve volném výběru zpřístupněno 4000 knihovních jednotek politické literatury.“²²¹ V době této reorganizace byla uzavřena všeobecná studovna. O všech změnách byli občané informováni v tisku.²²²

Druhá polovina 80. let je významná pokrokovými myšlenkami automatizace knihovnických procesů. „V knihovně začíná pracovat útvar automatizace a vědecko-technického rozvoje, který se zabývá návrhem počítačového zpracování dokumentů a podílí se na řešení státního úkolu P 13, který měl za cíl automatizovat knihovnické procesy v celé soustavě knihoven.“²²³ Když knihovna získala dva osobní počítače, začala budovat klimatizovaný počítačový sál a postupně evidovala část fondu elektronicky. V roce 1985 byly zajištěny všechny potřebné podklady ke stavebním úpravám pro vybudování počítačového sálu. V tomto roce byly také restaurovány původní fresky s církevními motivy v hudebním sále.²²⁴ Roku 1987 byl vybudován samostatný příruční sklad volného výběru. Pro přehlednost byly z výběru přesunuty duplikáty do skladu. Dále byl pro čtenáře vypracován samostatný katalog periodik.²²⁵ V tomto roce započala rekonstrukce plánovaná od roku 1975. Byla opravena střecha, fasáda budovy, předělána kotelná na plynové vytápění a zrekonstruované obě věže jižního křídla. V následujícím

²¹⁹ SVKPL, *K současnému výpůjčnímu systému SVK*, [interní materiál knihovny].

²²⁰ KOMOROUSOVÁ, I., Oddělení čítáren a studoven, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni, Státní vědecká knihovna v Plzni*, s. 100.

²²¹ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1982*, [interní materiál knihovny].

²²² Zlepší služby čtenářům, *Pravda*, roč. 62, č. 223, s. 5 (21.9. 1981).

²²³ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 29.

²²⁴ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1985*, [interní materiál knihovny].

²²⁵ SVKPL, *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb za rok 1987*, [interní materiál knihovny].

roce se tyto rekonstrukce dotkly služeb čtenářů. Postupně docházelo k uzavírání některých prostorů, ale provoz nebyl během prací ani jednou zastaven. Jedním z cílů rekonstrukce bylo vybudování zázemí pro počítač. Ten měl být podle článku v *Pravdě* instalován v lednu. Jako první bylo v plánu postupné budování databáze čtenářů, regionální literatury a knihovních fondů.²²⁶

„Kolektiv 80 pracovníků vstupuje do roku 1989 s cílem dokončit záměry automatizace některých knihovních agend, uspíšit rekonstrukci práce a zejména nějakým způsobem stabilizovat situaci kolem depozitářů pro knihovní fond. Oddělení automatizace má v té době k dispozici 6 personálních počítačů a centrální počítač SM 52/12 v tehdejší hodnotě více než 3 miliony korun.“²²⁷ Tento rok významně ovlivnily události týkající se tzv. Sametové revoluce (jak byl později nazván pád komunismu v Československu) dne 17. listopadu 1989. Několik dní poté, 28. listopadu, se formuje stávkový výbor, ze kterého později vzniká Občanské fórum.²²⁸ „Ministerstvo kultury ČSR 27. listopadu oznámilo uvolnění zbývajících částí veřejnosti dosud nepřístupné literatury. Zvláštnímu režimu zpřístupňování nadále podléhají pouze díla propagující válku a násilí, fašismus a nacismus, rasovou diskriminaci a ta, která odporují lidskosti.“²²⁹

3.4.5 Historie v 90. letech

Léta devadesátá byla obdobím velkých změn. V době nástupu moderních technologií byl postupně celý knihovnický systém zautomatizován. Činnost knihovny neustále ovlivňovaly probíhající adaptační práce. Dne 2. ledna 1990 na schůzi knihovny Občanské fórum, které zde vystoupilo poprvé, vyslovilo nedůvěru vedení knihovny. Ředitelka Alena Poslední byla 28. února z funkce odvolána a k 1. březnu byl jmenován nový ředitel, PhDr. Jaroslav Vyčichlo.²³⁰ Ode dne 31. prosince se zřizovatelem knihovny stalo delimitačním protokolem Ministerstvo kultury ČR, od 1. ledna 1991 se knihovna stala jeho příspěvkovou organizací. V prosinci knihovna také zpřístupnila tři a půl tisíce

²²⁶ Počítač v knihovně, *Pravda*, roč. 69, č. 265, s. 4 (10.11. 1988).

²²⁷ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 31.

²²⁸ Tamt., s. 33.

²²⁹ Zpřístupnění knižních fondů, *Pravda*, roč. 70, č. 282, s. 8 (30.11. 1989).

²³⁰ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 163.

titulů prohibiční literatury, kromě nacistické a fašistické.²³¹ Na počátku roku 1991 byl založen přírůstkový seznam videokazet a i sbírka samotná. Prvně byl zaveden roční poplatek 20,- Kč a byly definovány placené speciální a bezplatné základní služby knihovny. Dne 11. prosince vznikl na půdě západního křídla požár a zničil velkou část krovu, tím se rekonstrukční práce zkomplikovaly a trvaly ještě dva roky.²³² „V této obtížné situaci byla podpora plzeňské veřejnosti tak intenzivní, že se knihovně hlásili dobrovolníci, jednotlivci i firmy, kteří chtěli okamžitě pomoci při stěhování fondu, vysoušení zdiva a obnově všech pracovišť.“²³³ V roce 1992 byl zrušen volný výběr literatury, naproti tomu byla obnovena všeobecná studovna s příruční knihovnou čítající cca 4000 svazků.²³⁴ „Knihovna se stává jednou ze tří státních vědeckých knihoven, které začaly se sjednocováním svých elektronických záznamů přírůstku od prvního z velkých elektronických souborných katalogů v tomto státě nazvaném KAKS (Katalogizace v knihovnickém systému).“²³⁵ V roce 1993 byla zprovozněna automatizovaná linka zpracování knih, přírůstky fondu se začaly označovat samolepkou s čárovým kódem. V prosinci je mezi knihovnou a městem uzavřena smlouva o vypůjčení nemovitosti včetně pozemku a vše je jí zapůjčeno na dobu 30 let.²³⁶

V roce 1994 byly zautomatizovány knihovnické procesy ve všech jejích provozech, na konci roku byly uskutečněny instruktáže a instalován software. Tento rok byl poslední v provádění vnějších adaptačních prací na budově. Kromě střechy a fasády byla opravena také omítka na "Brance", zrestaurovány Guldenerovský portál a pamětní deska Sedláčka a Smetany a renovovány vstupní dveře. Uvnitř budovy byla zrekonstruována a zrenovována studovna, zejména její vzduchotechnika.²³⁷ Autorem nového automatizovaného systému KIMS je ing. Jiří Kašpar. „Knihovnický Informační a Modulární Systém umožnil automatizovanou výpůjčku, uložení čárového kódu, zadání rezervace na vybraný titul, vytištění záznamu o výpůjčce, tisk upomínky, vytištění protokolu

²³¹ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 164.

²³² Tamt., s. 165.

²³³ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 37-38.

²³⁴ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 166.

²³⁵ Tamt., s. 166.

²³⁶ Tamt., s. 166-157.

²³⁷ SVKPK, *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1994*, [interní materiál knihovny].

o vrácení.²³⁸ KIMS byl první český knihovnický systém, který byl založený na struktuře signatur. Později se rozšířil do ostatních knihoven. Všechny čtenářské papírové průkazy byly vyměněny za nové s čárkovým kódem. Průkaz byl nepřenositelný, platný celý rok a za poplatek mohl být prodloužen. Podobný systém se využívá dodnes.²³⁹

Od 2. ledna 1995 byl automatizovaný výpůjční protokol plně v provozu. V srpnu byla v přízemí ve vstupní hale vybudována šatna pro 180 čtenářů, pokladna a pracoviště evidence čtenářů. Dne 6. listopadu knihovna slavnostně otevřela Rakouskou knihovnu na náměstí Republiky č. 12. Na jejím zprovoznění se podílely město Plzeň, knihovna a Rakouský kulturní institut.²⁴⁰ Studijní vědecké knihovně bylo v roce 1996 zrušeno právo na povinný výtisk neperiodických publikací, což se negativně promítlo do systematického doplňování fondu. V říjnu zahájila knihovna na všech odděleních automatizovaný provoz registrace příchodu a odchodu čtenářů a záznamy o poskytování služeb.²⁴¹ Od 1. února byl v knihovně zaveden internet v některých odborných pracovištích, zejména na dvou počítačích ve speciální studovně. Od dubna knihovna zveřejnila na internetu svoji první webovou stránku.²⁴² Rok 1997 byl významný několika událostmi. Tou nejvýznamnější bylo otevření veřejného elektronického katalogu pro čtenáře na 17 počítačích v prostorách knihovny. Uživatelé v něm mohou vyhledávat podle několika kritérií - autor, osoba, název, korporace, instituce, MDT, předmětové heslo, klíčové slovo, edice a signatura. Další změny nastaly v srpnu, kdy oddělení katalogizace přešlo ve zpracovávání fondu na angloamerická katalogizační pravidla AACR2, pracoviště výpůjčního protokolu bylo vybaveno 5 obslužnými stanicemi a ve všeobecné studovně oddělili obsluhu od studovny samotné skleněnou stěnou.²⁴³ J. Vyčichlo ve sborníku *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni* uvádí: „5. listopadu je do knihovny z prostředků grantu uděleného MK ČR v programu RISK zakoupen server ALPHA, který má sloužit vystavování

²³⁸ *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, s. 41.

²³⁹ Tamt., s. 41.

²⁴⁰ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 168.

²⁴¹ SVKPK, *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

²⁴² VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 169.

²⁴³ Tamt., s. 170.

elektronického katalogu SVK na internetu.²⁴⁴ Nová speciální studovna byla pro čtenáře otevřena v roce 1998 v přízemí budovy. K dispozici bylo 6 počítačů s Internetem, databáze na CD ROM a nepochybně konzultační bibliograficko-informační služba. Dne 5. listopadu byla otevřena Německá knihovna Goethe Institut ve druhém patře budovy na náměstí Republiky č. 12, ve které je i Rakouská knihovna. Na vzniku tohoto oddělení se výrazně podílel Magistrát města Plzně. V tomto roce měla knihovna možnost připojit se k projektu KRAMERIUS financovaným Ministerstvem kultury ČR. Díky grantu získala knihovna přístroj na pořizování mikrofilmů.²⁴⁵ V následujícím roce 1999 byl pro veřejnost spuštěn elektronický katalog na webových stránkách knihovny. Ve speciální studovně přibýly další 4 počítače, celkem mělo oddělení 10 počítačů s přístupem na internet.²⁴⁶ Podstatnou novinkou pro knihovnu byla spolupráce s celostátním souborným katalogem: „Pro retrokonverzi vlastních katalogů je zpracován program pro převod záznamů z databáze České národní bibliografie do elektronického katalogu SVK a program pro export záznamů z elektronického katalogu SVK do celostátního souborného katalogu CASLIN.“²⁴⁷

3.4.6 Vybrané historické mezníky po roce 2000

V roce 2000 bylo knihovně navráceno právo povinného výtisku periodik, zejména z důvodu protestu knihoven. V srpnu byla otevřena nově zrekonstruovaná čítárna. Během tohoto roku knihovna prvně zpřístupnila čtenářům na svých pracovištích světové bibliografické a faktografické databáze. Jedná se o OCLC FIRST SEARCH, WEB OF SCIENCE, PROQUEST, TAM TAM, EIFL DIRECT, ELSEVIER a SPRINGER.²⁴⁸ Ke dvěma významným změnám došlo v roce 2001, kdy od 1. července přestala knihovna patřit pod působnost Ministerstva kultury ČR, ale spadala pod působnost Plzeňského kraje. Od 31. srpna byl změněn název knihovny na Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. V listopadu byl pro čtenáře na internetových stránkách zpřístupněn muzejní katalog knihovny, který obsahuje kolem 146 000

²⁴⁴ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 170.

²⁴⁵ SVKPK, *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1998*, [interní materiál knihovny].

²⁴⁶ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 173.

²⁴⁷ Tamt., s. 173.

²⁴⁸ Tamt., s. 204-205.

naskenovaných záznamů. Od prosince knihovna převzala a začala spravovat Anglickou knihovnu, od Britského centra získala majetek a celý knihovní fond.²⁴⁹ V únoru následujícího roku bylo ustaveno nové oddělení zahraničních knihoven, pod které spadá Anglická, Rakouská a Německá knihovna a Galerie Evropského domu. V listopadu byl naskenovaný generální katalog knihovny zpřístupněn na webových stránkách. Také bylo rozhodnuto o zakoupení nového automatizovaného knihovního systému ALEPH500, verze 14.²⁵⁰ Nový systém byl postupně instalovaný, v květnu roku 2004 byl v tomto systému na webové stránky instalovaný katalog knihovny. Od 1. října vešel v platnost nový knihovní řád, největší změnou bylo zrušení čtenářských kategorií. Dne 27. října byl slavnostně otevřen klimatizovaný depozitář pro staré a vzácné tisky.²⁵¹ Během první poloviny roku 2005 knihovna přešla do provozu v systému AKS ALEPH500, verze 16, mimo jiné také konvertovala všechna data z formátu UNIMARC do formátu MARC 21.²⁵²

Velký ohlas po přechodu na nový systém má v roce 2006 především informační systém a e-mailová komunikace. „Čtenář si přes www rozhraní objednáva literaturu pro absenční půjčování i prezenční studium v čítárně a studovnách, prostřednictvím svého uživatelského konta má přehled o zadaných požadavcích na výpůjčku, aktivních výpůjčkách, výpůjčních lhůtách, finančních transakcích, má možnost prodlužovat on-line své výpůjčky, ukládat vyhledané záznamy do své schránky a dále s nimi pracovat. Má přehled o historii vlastních výpůjček. Je systémem informován o rezervovaných dokumentech podle zadání poštou nebo elektronicky. Elektronická komunikace umožňuje knihovně i taktně upozornit na blížící se konec výpůjční lhůty.“²⁵³ Výpůjční protokol se však vzhledem k chybám v systému musel vrátit k původnímu KIMS. Práce na přechodu na nový systém nebyla, podle *Roční zprávy za rok 2006*, provedena s dostatečnou odborností a přesností. V následujícím roce 2007 byl přijatý na tuto práci nový pracovník, díky kterému

²⁴⁹ VYČICHLO, J., Historie SVK v datech a událostech, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 206-207.

²⁵⁰ Tamt., s. 208-209.

²⁵¹ Tamt., s. 213-213.

²⁵² Tamt., s. 214.

²⁵³ *Roční zpráva za rok 2006* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

začal být nový systém stabilní.²⁵⁴ V roce 2009 probíhala jednání ohledně podoby nového volného výběru ve třetím patře, pozornost byla věnována zejména financování knihovního fondu pro toto oddělení. V knihovně byly v tomto roce dokončeny úpravy zóny volného výběru, ambitové chodby a společenského prostoru pro vernisáže.²⁵⁵ V roce 2010 knihovna slavila 60. výročí svého založení. Přestože se oddělení soustředila na nákup a zpracování fondu pro volný výběr, vzhledem k posunu rozhodnutí zřizovatele ve financování interiéru volného výběru knih bylo otevření pracoviště naplánováno na únor 2011. Novinkou v provozu bylo uvedení sběrného boxu Herbie, který umožňuje čtenářům rychlé vrácení publikací bez zdržování se u výpůjčního pultu.²⁵⁶ V následujícím roce byl volný výběr otevřen. Čtenářům bylo k dispozici až 80 000 knihovních dokumentů k okamžitému půjčení.²⁵⁷

3.5 Knihovní fond a služby knihovny

3.5.1 Fond knihovny

Základem knihovního fondu nově vzniklé Státní vědecké knihovny v Plzni se v roce 1950 stal fond knihovny bývalého Historického muzea, který na konci roku 1949 obsahoval 139 844 svazků.²⁵⁸ Knihovna tak získala 134 000 knih, jelikož fond knihovny Umělecko-průmyslového muzea si muzeum ponechalo.²⁵⁹ „Počátkem 50. let se stala správcem a krátce nato příjemcem konfiskovaných knihovních fondů klášterních knihoven, které byly vytrženy a vřazeny mezi běžné knihy. Knihovna tak získala významné historické fondy. (...) Jako celek je ve správě SVK PK zachována knihovna Františkánského kláštera v Plzni,

²⁵⁴ *Roční zpráva za rok 2007* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

²⁵⁵ *Roční zpráva za rok 2009* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

²⁵⁶ *Roční zpráva za rok 2010* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

²⁵⁷ *Roční zpráva za rok 2011* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

²⁵⁸ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 52.

²⁵⁹ *Historie knihovny* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-knihovny/>>.

obsahující 187 prvotisků a na 3 500 vzácných starých tisků.²⁶⁰ Pro srovnání růstu fondu v následujících letech - v roce 1961 obsahoval fond cca 350 000 knihovních jednotek, v roce 1991 již dokonce 2 170 000 knihovních jednotek, po deseti letech už však jen 1 650 000, jelikož v roce 1994 byly odepsány patenty států bývalého socialistického bloku.²⁶¹

Fond Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje obsahuje „knihy, časopisy, patentové dokumentace, české technické normy, hudebniny, mapy a další informační prameny, které mohou mít formu klasických tiskovin nebo ostatních dokumentů, jakými jsou zvukové kazety a audiovizuální dokumenty, gramofonové desky, kompaktní disky CD, CD-ROM, DVD, exlibris, veřejné datové sítě, mikrofilmy, mikrofiše a další“²⁶². Knihovna se zaměřuje na tradiční obory charakterizující region, zejména ze strojírenství, elektrotechniky, pivovarnictví, keramiky a sklářské výroby. Kromě toho vlastní také regionální bibliografii a dokumenty pro studenty Západočeské univerzity v Plzni a Lékařské fakulty UK v Plzni.²⁶³

Fond získaný z knihovny Historického muzea v dnešní době představuje fond uzavřený. Periodika, dokumenty vydané do roku 1918 a pilsnensia jsou k dispozici pouze prezenčně. „Fond obsahuje 6 prvotisků, kolem 3 000 starých tisků, asi jedna třetina fondu pochází z 19. století a dvě třetiny fondu byly vytištěny v první polovině 20. století. Po obsahové stránce jde o univerzální fond, beletrie je zastoupena okrajově. Cenné je oddělení pilsnensí (…), které zahrnuje téměř 10 000 svazků.“²⁶⁴ Regionální fond obsahuje dokumenty o dění v západních Čechách, díla vydavatelů a regionálních osobností ze západních Čech, dále také biografie či autobiografie regionálních osobností nebo sborníky

²⁶⁰ *Historie knihovny* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-knihovny/>>.

²⁶¹ Tamt.

²⁶² *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/files/knihovni-rad.pdf>>.

²⁶³ Tamt.

²⁶⁴ *Knihovna městského historického muzea* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/knihovna-mestskeho-historickeho-muzea/>>.

ze symposií a konferencí.²⁶⁵ Knihovna do svého fondu získala také dokumenty významných osobností, jako jsou Emil Felix, Ladislav Lábek, Antonín Špelda a Vladimír Hubka. Sbíрка knih od Otokara Kurliše-Randy byla nejprve rozptýlena ve fondu, později přesunuta mezi historické fondy.²⁶⁶ Sbíрка historických fondů není ucelená, obsahuje historické celky různého původu. Čítá celkem 20 000 svazků - 461 rukopisů, 356 prvotisků a asi 15 000 svazků starých tisků.²⁶⁷

Ke dni 31. prosince 2012 byl stav knihovního fondu 1 883 543 jednotek. Z toho počet knih a periodik činí 1 030 982, speciálních dokumentů 852 561 a hudebnin 33 418.²⁶⁸

Vzhledem k neustále narůstajícímu fondu knihovny časem nebylo možné vše skladovat v hlavní budově. Postupem času a vzhledem k růstu fondu knihovna skladovala dokumenty v pronajatých nebytových prostorách. V současnosti má knihovna uložené dokumenty ve třech skladech na Borech v Plzni a na zámku v Bušovicích. Dříve využívala také například zámek v Chotěšově a Křimicích, farní budovu v Chotíkově, "Ovčárnu" v Křimicích nebo kryt CO na Slovanech.²⁶⁹

3.5.2 Služby knihovny

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje je „veřejnou vědeckou knihovnou s univerzálním knihovním fondem, střediskem informačních, vzdělávacích a kulturních služeb zejména pro Plzeňský kraj. (...) Svými službami přispívá k naplnění práva občanů na informace a vzdělání a zajišťuje

²⁶⁵ *Regionální fond* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/regionalni-fond/>>.

²⁶⁶ *Knihovny významných osobností* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/knihovny-vyznamnych-osobnosti/>>.

²⁶⁷ *Historické fondy* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/historicke-fondy/>>.

²⁶⁸ *Roční zpráva za rok 2012* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

²⁶⁹ VYČICHLO, J., Provozní zázemí knihovny, In: *50 let Státní vědecké knihovny v Plzni*, s. 130-134.

jim rovný a neomezený přístup k informacím, které jsou uloženy v jejím knihovním fondu.²⁷⁰

Knihovna dělí své služby na výpůjční, informační, ostatní speciální a propagační. Mezi výpůjční služby patří, kromě prezenčních a absenčních výpůjček, také výpůjčky v rámci vnitrostátní meziknihovní služby a mezinárodní meziknihovní služby, výpůjčky vzácných dokumentů a částí historických fondů. Informační služby jsou služby poradenské, ústní bibliografické a faktografické, referenční. Dále je možné do této kategorie zařadit možnost zpracování rešerše, použití informačních zdrojů, studium multimediálních bází dat, mikrofilmů a mikrofišů.²⁷¹ Speciální služby jsou zejména poradenské, „pořizování tiskových rozmnoženin vyžádaných náhradou za výpůjčku; služby v rámci kooperačního systému Virtuální polytechnické knihovny (...), konzultační služby při zavádění automatizace knihovnických procesů“²⁷². Pořádání různých výstav a akcí nebo programy pro školy zahrnují propagační služby.²⁷³

Pro vyhledávání dokumentů je možné využít několik možností - elektronické nebo lístkové katalogy a bázi regionálních osobností a článků. Elektronický katalog v systému ALEPH obsahuje přes polovinu knihovního fondu a to jak seriálů, článků, zahraničních knihoven, všeobecné studovny, hudebního kabinetu. K využití je také naskenovaný lístkový jmenný a muzejní katalog. Další možností je Jednotná informační brána, díky které může čtenář použít české i zahraniční zdroje z jednoho místa. CASLIN, souborný katalog ČR, obsahuje informace o dokumentech ve fondech spolupracujících českých knihoven. Poslední z elektronických katalogů knihovny je Souborný katalog SKAT, který má záznamy o odborné a regionální literatuře.²⁷⁴ Lístkové katalogy nejsou zaváděny od roku 1997, fond od roku 1998 je tedy pouze v elektronickém katalogu, postupně dochází sestupně k retrokonverzi. Skládá

²⁷⁰ *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/files/knihovni-rad.pdf>>.

²⁷¹ Tamt.

²⁷² Tamt.

²⁷³ Tamt.

²⁷⁴ *Elektronické katalogy* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/elektronicke-katalogy/>>.

se ze jmenného katalogu, seřazeného abecedně; z předmětového, složeného ze slov podle obsahu dokumentů; systematického, který je řazen oborově na základě Mezinárodního desetinného třídění; ze jmenného katalogu periodik, jež obsahuje pouze ukončené ročníky; z katalogu hudebnin a gramofonových desek a kompaktních disků. Knihovna vlastní také muzejní jmenný a systematický katalog.²⁷⁵ Databáze regionálních osobností a článků obsahuje informace o osobnostech působících v západních Čechách a novinové články převážně od roku 1992.²⁷⁶

Studijní vědecká knihovna Plzeňského kraje má celkem pět poboček - hlavní budovu ve Smetanových sadech č. 2, Knihovnu pro nevidomé v Jagellonské ulici č. 1, Anglickou, Německou a Rakouskou knihovnu na náměstí Republiky č. 12.²⁷⁷

²⁷⁵ *Lístkové katalogy* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/listkove-katalogy/>>.

²⁷⁶ *Regionální osobnosti a články* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/regionalni-osobnosti-a-clanky/>>.

²⁷⁷ *Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení* [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/files/knihovni-rad.pdf>>.

4 KNIHOVNA ZÁPADOČESKÉHO MUZEA

Poslední hlavní kapitola je věnovaná historii a fungování Knihovny Západočeského muzea v Plzni. Vznik knihovny souvisí se vznikem muzea, proto popis knihovny následuje až po objasnění vzniku muzea. Záhy po založení oddělení knihovny existovaly knihovny dvě - Historického muzea a Umělecko-průmyslového muzea. Z počátku je tedy popsána činnost dvou muzejních knihoven. Kapitola je rozdělena na část o vzniku knihovny v muzeu a jeho rozdělení. Obsahuje i pasáž, kde je popsána výstavba budovy muzea a její vzhled. Následuje popis historie knihoven do konce 1. světové války a dále do konce 2. světové války. V poválečném období prochází muzeum a s ním i knihovna významnými zvraty, jež jsou v následné pasáži vylíčeny. Dobu od roku 1985, kdy započaly rekonstrukce muzejní budovy, téměř do současnosti, vystihuje následující podkapitola. Jelikož knihovna patří pod muzeum, historie knihovny je popsána vždy v souvislosti s vývojem a dějinami muzea. V poslední části práce o fondu knihovny je uvedeno, jaké první dokumenty knihovna získala a jaký druh dokumentů fond obsahuje. V podkapitole o službách je kromě popisu služeb také výčet databází a katalogů.

4.1 Založení muzea

Vzniku Knihovny Západočeského muzea předchází založení muzea samotného v polovině 19. století. „Nejstarší plzeňské noviny *Pilsener Anzeiger* ze dne 8. a 12. srpna roku 1847, tedy před více jak 160 lety, popisují v článku *Das Gymnasial Museum in Pilsen* založení školního muzea ředitelem plzeňského premonstrátského gymnázia Josefem Stanislavem Zauperem.“²⁷⁸ Muzeum, umístěné v gymnáziu v bývalém dominikánském klášteře, bylo určeno nejen studentům, ale i veřejnosti. Obsahovalo čtyři skupiny předmětů - náboženské, geologické, předměty z historie a umění a v poslední řadě z vědních oborů. Z neznámých důvodů muzeum brzy zaniklo.²⁷⁹ V 19. století se objevily další pokusy o založení muzea. V roce 1849 přišel s touto myšlenkou

²⁷⁸ *Paměť Plzeňského kraje: muzea a galerie zřizované Plzeňským krajem*, Plzeňský kraj, Plzeň 2008, s. 164.

²⁷⁹ Tamt., s. 164.

profesor Josef František Smetana. V roce 1851 chtěl Ignác Schiebl zřídit sbírku technologických a průmyslových výrobků. Další snaha byla roku 1867, kdy měl Hugo Jelínek v úmyslu založit průmyslové muzeum. Žádný pokus nikdy nebyl zrealizován, vždy z nějakého důvodu zkrachoval.²⁸⁰

„Roku 1878 je založen Spolek přátel literatury a vědy české, který se stává hlavním aktivistou v úloze o povznesení kulturního života Plzně. Odtud vzešly snahy a návrhy na zřízení muzea. Jejich předkladateli byli hlavně profesor reálného gymnasia Josef Strnad, okresní tajemník František Schwarz, spisovatel Jaroslav Schiebl a továrník Eduard Dubský z Vitěnovsi.“²⁸¹ Dne 8. září 1878 podal spolek žádost o zřízení muzea obecnímu zastupitelstvu. Zastupitelstvo návrh přijalo, určilo muzeu prostory pro uložení sbírek a jako ředitele jmenovalo Eudarda Dubského.²⁸² Podle stanov mělo muzeum sbírat historické, národopisné a přírodovědné předměty a mělo plnit také funkci umělecko-průmyslového muzea.²⁸³ Dne 8. listopadu 1878 navrhl E. Dubský na schůzi obecního zastupitelstva název Obecní muzeum pro město Plzeň a západní Čechy, který byl přijat. Muzeum bylo v budově bývalého dominikánského kláštera slavnostně představeno veřejnosti dne 24. července 1878.²⁸⁴

Prozatímní vedoucím E. Dubský rozhodl, že v budově budou tři místnosti věnované historickému oddělení a dvě průmyslovému. Zde byla záhy uskutečněna výstava sbírek, které muzeum získalo od obce. Vystaveny byly listiny a městské knihy z archivu města a sbírky městské zbrojnice. Sbírký muzea se postupně rozšiřovaly, v únoru roku 1879 čítaly až 4 265 předmětů.²⁸⁵ V první zprávě Městského muzea je popsáno, jaké sbírky by mělo muzeum shromažďovat. Kuratorium se rozhodlo mezi obyvatele rozšířit provolání, aby se informace o vzniku muzea dostala do povědomí. K rozložení sbírek ve zprávě stojí: „aby vzácné historické památnosti plzeňské buď darem, aneb za peníze

²⁸⁰ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 164.

²⁸¹ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 50.

²⁸² Tamt., s. 50.

²⁸³ Knihovna Západočeského muzea (dále KZM), *Jednací a domácí řád obecního muzea Plzeňského*, [interní materiál knihovny].

²⁸⁴ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 164-165.

²⁸⁵ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, Státní oblastní archiv, Plzeň 1995, s. 155.

získaly, aby se tu ukládaly originály neb opisy všech důležitých starších písemných památek domácích, aby se sem odevzdávaly nálezy z mohyl v okolí hojně se vyskytujících a aby opatřily se kroje plzeňské.²⁸⁶ Přírodovědné oddělení se mělo snažit podat dokonalý geologický obraz okolí a obor průmyslový má návštěvníkům představit průmyslový pokrok v okolí.²⁸⁷

4.1.1 Vznik knihovny v muzeu

Knihovna je roku 1880 jmenovaná jako jedno z prvních oddělení muzea. Své sbírky rozšiřovala knihovna zejména díky darům. V první publikované zprávě o činnosti z roku 1880 stojí, že knihovna darem získala až 1036 svazků.²⁸⁸ „Další vývoj muzea, zatím zvaného Městské museum, pokračoval pod tlakem potřeb veřejnosti. Potřeby dynamicky se rozvíjejícího průmyslu a řemesel již nestačilo pokrýt pouhé průmyslové oddělení v muzeu, a proto bylo rozhodnuto rozšířit toto oddělení na samostatné průmyslové muzeum. Práce na rozdělení muzea, zahájené roku 1886, byly završeny usnesením obecního zastupitelstva ze 7. 11. 1888 o ustavení dvou samostatných ústavů - Muzea umělecko-průmyslového a Městského historického muzea.“²⁸⁹

Rozdělením muzea se rozdělily také knihovny. Knihovně Umělecko-průmyslového muzea byla věnována jen malá část fondu z průmyslového odboru. „Knihovna Historického muzea (...) dál úspěšně pokračovala v rozvoji. Z původně malých sbírek se stávaly velké fondy. Tak se postupně vyčlenila archivní část (počítalo se s jejím osamostatněním) a veřejná vědecká knihovna s čítárnou.“²⁹⁰ Mezi významné dary věnované knihovně patří nepochybně téměř celá knihovna plzeňského arciděkanství od arciděkana Jana Plevky z roku 1879, dále také 1800 svazků od doktora Peiskara z roku 1890 a z roku 1906 od Františka Schwarze 6426 svazků.²⁹¹ Další významný exemplář knihovny byla nejstarší kronika o Plzni, kterou na požádání kuratoria přepsal Antonín Baum po

²⁸⁶ KZM, *První zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

²⁸⁷ Tamt.

²⁸⁸ ŠEDO, I., Knihovna Západočeského muzea v Plzni, In: *Západočeské muzeum v Plzni 1878-2008*, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň 2008, s. 16.

²⁸⁹ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 51.

²⁹⁰ Tamt., s. 51.

²⁹¹ Tamt., s. 51.

zapůjčení z českého zemského muzea v Praze. Byl také zakoupen plzeňský prvotisk z roku 1511 Vocabulář latinsko-český.²⁹²

V roce 1886 kuratorium rozhodlo o zřízení příruční historické knihovny, aby mělo muzeum k dispozici potřebná odborná díla k muzejním sbírkám a aby návštěvníci našli potřebné pomůcky.²⁹³

4.2 Nová budova muzea

Brzy se staly prostory budovy nedostačující, nejen z hlediska malého prostoru pro umístění sbírek, ale i vlhkost a výskyt houby v některých místnostech nebyly pro sbírky vhodné a bylo nutné zajistit prostory nové. „S referátem na téma stavby nové budovy vystoupil 21. října 1888 prof. J. Čipera na zasedání obecního zastupitelstva a zde bylo také navrženo, aby se na stavbu budovy pro obě městská muzea věnovalo 80 000 zl.“²⁹⁴ Roku 1888 tedy obecní zastupitelstvo rozhodlo o stavbě nové muzejní budovy a po dlouhém rozmyšlení bylo usneseno budovu umístit na obecní majetek a tím ušetřit na koupi pozemku.²⁹⁵

Návrh nové budovy vypracoval roku 1895 tehdejší ředitel Umělecko-průmyslového muzea architekt Josef Škropil. Práce začaly koncem roku 1896 a trvaly dva roky. Poté se během dalšího jednoho roku prováděly řemeslné úpravy a vnitřní výzdoba. Roku 1901 mohly být všechny sbírky přestěhovány do nového, ale až v roce 1913 bylo muzeum přístupné veřejnosti.²⁹⁶ Na stavbě nové muzejní budovy se podílela plzeňská firma ing. Eduarda Kroha. O výzdobu se zasloužilo několik umělců. „Plastická výzdoba fasády a štuková výzdoba v sálech byla provedena podle návrhů sochaře Celdy Kloučka, lunety jubilejního sálu zhotovil Augustin Němejc. Výzdobu hlavního schodiště doplnil sochař Vojtěch Štaff v roce 1900 rozsáhlý reliéf "Dívčí válka".“²⁹⁷

²⁹² KZM, *První zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

²⁹³ KZM, *Třetí zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

²⁹⁴ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 158-159.

²⁹⁵ Tamt., s. 159.

²⁹⁶ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 167.

²⁹⁷ Tamt., s. 167.

Přestože je budova postavena na poměrně úzké parcele na okraji bloku historického jádra města, plně využívá své nárožní polohy. Koncept budovy byl utvořen jako jednoduchý a účelný. „Střed budovy je postaven nakoso k ortogonálnímu systému středu města a vytváří tak působivou nárožní dominantu.“²⁹⁸ V publikaci *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti* je vstup do novorenesanční budovy popsán takto: „Vstupní sloupový portál se secesním rostlinným reliéfem, dívčím maskaronem, symboly malířství, průmyslu a Čech doplňují plastiky putti s vázami, odkazující na účel budovy.“²⁹⁹

V době přestěhování sbírek Historického a Umělecko-průmyslového muzea do nové budovy ve Fodermayerově ulici se Historické muzeum potýkalo se značnými potížemi, bojovalo s nedostatkem místa a často docházelo k improvizacím. Nová budova byla postavena zejména pro potřeby Umělecko-průmyslového muzea. Ve zprávě z roku 1913 je popsáno rozložení místností. V levém křídle dvoupatrové budovy v suterénu byly sklady a truhlářská, knihařská a zámečnická dílna, v pravém křídle suterénu bylo lapidarium a velká místnost pro výstavy rozměrných strojů a dílen. V přízemí levého křídla byly kanceláře, malá a velká čítárna s knihovnou a zasedací síň Umělecko-průmyslového muzea. Ve středním traktu ve vestibulu byl přednáškový sál. V pravém křídle v přízemí se nacházela čítárna, knihovna a archiv muzea historického. V pravém křídle prvního patra byly vystavené sbírky Historického muzea a ostatní prostory prvního a druhého patra byly věnované sbírkám muzea umělecko-průmyslového. V půdním prostoru byla umístěna skladiště, později i dílny a ateliéry.³⁰⁰

4.3 Historie knihovny

V této kapitole je objasněno, jakým způsobem se vyvíjela knihovna v rámci muzea. Téměř od počátku založení muzea existovaly knihovny dvě - historická a umělecko-průmyslová. Vzhledem k nedostatku materiálů není snadné podat přesný a ucelený obraz historie těchto oddělení. Přestože v době

²⁹⁸ O budově plzeňského muzea, *Plzeňský kulturní přehled Kultura*, 1998, č. 12, s. 17.

²⁹⁹ *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*, s. 114.

³⁰⁰ AmP, *Západočeské městské umělecko-průmyslové muzeum císaře a krále Františka Josefa I. v Plzni, 1913*, sign. Xld41.

založení muzea bylo v *Jednácím a domácím řádu obecního muzea Plzeňského* stanoveno, že muzeum bude každoročně vydávat zprávy o vývoji muzea³⁰¹, bohužel tomu tak vždy nebylo. Buďto vycházely nesystematicky nebo, postupem času vůbec anebo dnes už mohou být ztraceny. Informace o vývoji muzejních knihoven jsou sebrány ze zpráv o činnosti z let počátečních, dále z vybraných zpráv knihovny Historického muzea nebo knihovny Umělecko-průmyslového muzea do 30. let, poté až ze zpráv muzea z let 90. Ostatní informace pochází z několika vybraných bibliografií.

4.3.1 Historie do roku 1918

Záhy po přestěhování muzea do nové budovy obsahovalo muzeum, archiv a knihovna celkem 34 000 předmětů. Pracovníci měli za úkol zkatalogizovat na 15 000 svazků v knihovně. Úkol to byl velice obtížný, neboť do té doby se na katalogizaci a inventarizaci nekladl téměř žádný důraz. Touto činností byl pověřen Theodor Bayer, který ji připravil pro veřejnost v roce 1909.³⁰² K tomuto roku obsahovala knihovna Historického muzea 17 600 svazků a odebírala 57 časopisů. Založené bylo také speciální oddělení Pilsnensí, které sbíralo veškeré dokumenty vydané v Plzni nebo od autorů působících v Plzni, dále oddělení časopisů a oddělení české literatury předbřeznové.³⁰³

Cíl muzea vytvořit velkou vědeckou knihovnu s fondem knihoven plzeňských se postupem času téměř naplnil. „V roce 1911 svěřil muzeu do správy svoji knihovnu Přírodovědný klub: ponechal si majetková práva, ale doplňování, zpracování a půjčování přenechal muzejní knihovně. Za podobných podmínek se do muzejní knihovny dostaly další plzeňské odborné knihovny - knihovna Společnosti pedagogického muzea, Klubu českých turistů, Spolku inženýrů a architektů a Okresní knihovna učitelská.“³⁰⁴ Od roku 1912 byla přidružena také Okresní knihovna Čiperova. Josef Čipera podal roku 1882 návrh na zřízení Fondu pro vydávání pramenů a příspěvků k historii města

³⁰¹ KZM, *Jednací a domácí řád obecního muzea Plzeňského*, [interní materiál knihovny].

³⁰² FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., *Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech*, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 162.

³⁰³ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 51.

³⁰⁴ Tamt., s. 51.

Plzně a knihovna byla založena k uctění jeho památky.³⁰⁵ Tímto způsobem byly spojeny vědecké knihovny, které do té doby nebyly přístupné širší veřejnosti. V roce 1911 se započalo v té době s velice přínosným krokem, v muzeu byl založen ústřední katalog plzeňských odborných knihoven. O pět let později pracovníci vytvořili také katalog duplikátů knihovny, které by bylo možné vyřadit pro případné výměny za jiné dokumenty.³⁰⁶

Zpráva o činnosti městského historického muzea za rok 1910 uvádí, že v roce 1909 byla otevřena čítárna, která za první rok své existence prozatím nebyla plně využívána. V tomto roce bylo nově zavedeno půjčování knih domů, kdy všichni, kromě veřejných úředníků, byli povinni složit zálohu 10 K. Také v ní stojí, že největší část čtenářů tvoří studenti, dále profesori středních škol a v menším počtu učitelé. Pro čtenáře se neustále vytvářel hlavní lístkový katalog, po něm mělo následovat zpracování katalogu odborového a lokálního.³⁰⁷ *Sborník městského historického muzea v Plzni* uvádí, že čítárna bývala před 1. světovou válkou neustále tak přeplněna, až musela být v době návštěvních hodin zavírána pro nedostatek místa. Celkem zde bylo 19 volných míst, což bylo uznáno na plzeňské poměry za nedostačující. Muzeum nabízelo malou a velkou čítárnu, kdy malá čítárna měla představovat studovnu, avšak tato místnost byla celá obsazena administrativou. Za zmínku nepochybně stojí, že knihovna už v této době zprostředkovávala meziknihovní výpůjční službu. Často pro své čtenáře vypůjčovala knihy z cizích knihoven. Ve zprávě je také uveden počet svazků všech sdružených knihoven, který činil celkem 74 840 kusů, z toho knihovna městského historického muzea měla 36 481 svazků.³⁰⁸

Po dokončení stavby se město obrátilo na panovníka, zda by muzeum mohlo nést název Západočeské, městské umělecko-průmyslové museum císaře a krále Františka Josefa I. v Plzni, což bylo v roce 1901 ministerstvem schváleno a budova byla opatřena nápisem Francisco-Josephinum.³⁰⁹

³⁰⁵ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 162.

³⁰⁶ AmP, *Sborník Městského historického muzea v Plzni, svazek IX*, v Plzni 1926, sign. Pa27/9.

³⁰⁷ AmP, *Sborník Městského historického muzea císaře a krále Františka Josefa I.*, v Plzni 1911, sign. Pa27/2.

³⁰⁸ AmP, *Sborník Městského historického muzea v Plzni, svazek IX*, v Plzni 1926, sign. Pa27/9.

³⁰⁹ KZM, *Západočeské umělecko-průmyslové museum císaře a krále Františka Josefa I., Výroční zpráva z roku 1892-1908*, [interní materiál knihovny].

Knihovna Umělecko-průmyslového muzea zpočátku příliš neprosperovala. Její činnost se zvýšila až po přestěhování do nové budovy muzea. Čítárna knihovny byla otevřena k 1. lednu 1906. V muzeu bylo zřízeno oddělení knižních vazeb a bibliofilských tisků. Do oddělení sbírek vazeb se dostala také část darované arciděkanské knihovny, celkem 65 svazků. Sama knihovna příliš nerostla, měla však poměrně velký počet odborných časopisů širokého jazykového spektra. Z toho důvodu knihovna požadovala pracovníka znalého německého i francouzského jazyka.³¹⁰

4.3.2 Historie do roku 1945

Po 1. světové válce byl rok 1919 pro všechna československá muzea velmi významný. Ministerstvo školství a národní osvěty chtělo upevnit organizační strukturu muzejnictví a pro tento úkol vytvořit organizaci. „Poradní sbor svolal 27.-28. září 1919 zástupce muzeí do Prahy na shromáždění, na kterém úvodní projev přednesl F. Macháček. Zdůraznil, že Svaz bude jednotlivým muzeím metodicky pomáhat, bude mít odborný vliv, ale nebude orgánem řídícím činnosti muzeí.“³¹¹ Stanovy byly schváleny a vznikl tak Svaz českých muzeí.

Ve *Zprávě o činnosti městského historického muzea v Plzni v letech 1919-1925* stojí, že se knihovna zaměřovala ve velké míře na shromažďování vědeckých knih. Často získávala dokumenty výměnou za publikace, které samo muzeum vydávalo, zejména za sborníky. Dalším rozšiřovaným oddělením byly Pilsnensie. Plzeňští nakladatelé poskytovali knihovně slevy a odborné časopisy odevzdávaly v počtu jednoho exempláře zdarma. Fond Čiperovy knihovny, spadající pod muzejní historickou knihovnu, vzrostl do takové míry, že již nebylo možné zvládat její spravování spolu dalšími odděleními. Proto pro ni byl vybrán samostatný správce. V roce 1924 mělo sdružení knihoven 75 502 svazků. V té době bylo muzeum natolik plné, že nebylo možné přidružovat další knihovny. Dokonce se vzhledem k nedostatku místa objevovaly obavy, aby knihovna nemusela postupem času přestat s nákupem nových přírůstků.³¹² Nedostatek

³¹⁰ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 52.

³¹¹ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 163.

³¹² AmP, *Zpráva o činnosti městského historického muzea v Plzni v letech 1919-24*, č. 1013/24.

místa v čítárně se knihovna pokoušela vyřešit prodloužením otevírací doby do 7 hodin večer. Městská rada tento návrh zamítla vzhledem k nedostatečnému rozpočtu.³¹³ Nedostatek prostoru v čítárně byl dlouhodobým problémem a ve zprávě Městského historického muzea byl popsán takto: „Bylo by možno jen opakovati nekonečné již stesky do naprosto nedostatečných místností knihovny i čítárny, které nejen znemožňují takové využití nahromaděných pokladů, jako by bylo možno i užitečno, ale jsou přímo překážkou pro přesnost a bezpečnost knihovny a pro její pořádek.“³¹⁴

Další nalezená zmínka o knihovně historického muzea je z roku 1940. V tomto roce knihovna ještě stále bojovala s nedostatkem místa v čítárně, která má k dispozici 12 míst. Z toho důvodu knihovna častěji půjčovala dokumenty domů. Vzhledem k přeplněným stávajícím skladům muzea se v tomto roce objevily myšlenky adaptace kláštera sv. Anny pro účely knihovny. Problémem však byly stávající nájemníci. Protože stále nebylo možné rozšířit místnosti a prostory, měla knihovna ustavičně nějaké nedostatky.³¹⁵

Ve zprávách o činnosti Umělecko-průmyslového muzea z 20. let se nejčastěji objevují prosby o hmotnou podporu ze strany nejen občanů, ale zejména z průmyslových, finančních, hospodářských a obchodních kruhů. Dále jsou v nich popsány přírůstky památek, aby tím zprávy mohly doplnit tištěné katalogy.³¹⁶ Ze zprávy z následujícího roku je patrné, že dárců a podporovatelů muzea je velice málo. Počet svazků v knihovně zde není uveden, pouze počet svazků, které byly v knihovně vydány čtenářům, celkem 6 852, a počet vyložených cizojazyčných časopisu v čítárně, který činil 66.³¹⁷ V roce 1924 bylo ke studiu vydáno téměř 8 000 svazků. Ve zprávě také stojí, že byl v knihovně zřízen archiv knižních obálek a frontispicií a připojen archiv patentních spisů se 75 000 dokumenty.³¹⁸ Ve zprávě z roku 1927 jsou opět uvedeny statistiky, podle kterých inventář knihovny vzrostl o 226 svazků, bohužel si ale nemohlo

³¹³ AmP, *Městské historické muzeum v Plzni v letech 1925-1928*, č. 7/29.

³¹⁴ AmP, *Městské historické muzeum v Plzni v letech 1925-1928*, č. 7/29.

³¹⁵ AmP, *Zpráva o činnosti městského historického muzea v roce 1940*, sign. Vla132/27.

³¹⁶ KZM, *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1922*, [interní materiál knihovny].

³¹⁷ KZM, *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1923*, [interní materiál knihovny].

³¹⁸ KZM, *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1924*, [interní materiál knihovny].

muzeum vzhledem k vysoké ceně dovolit koupit významnější a důležitější publikace. V tomto roce uspořádalo muzeum u příležitosti sjezdu svazu československých knihovníků výstavu historické knižní kultury, na které byly ve dvaadvaceti vitrínách vystaveny památky knihtisku, vazeb a bibliofilii, v pěti prvotisky a rukopisy a v devíti staré knižní vazby.³¹⁹ Opět se zde objevují, stejně jako ve zprávách Historického muzea, stížnosti na nedostatek místa. Doslovně v ní stojí: „Ústavy druhé v budově umístěné trpí rovněž velmi vážně nedostatkem místa a bude věcí nejbližších naléhavých úkolů plzeňské samosprávy vrátiti budovu původnímu určení a postarati se o vhodné umístění musea historického a sdružených studijních knihoven.“³²⁰ Existence předchozích či dalších zpráv není známá a ani další literatura nepopisuje přesněji fungování a činnost knihovny.

Plzeňská muzea byla během druhé světové války pod tlakem německých úřadů neustále omezována a politizována. Někteří pracovníci muzea byli v roce 1941 penzionováni, a dokonce jim byl do muzea zakázán vstup. O rok později převzala městská správa Okresní studijní knihovnu Čiperovu pod svůj úřad.³²¹ Dne 15. března 1943 byla muzea sloučena pod německou správu, německá diktatura zrušila některé expozice a přesunula sbírky mezi jednotlivými muzejními budovami.³²² Budovu muzea bohužel poznamenaly nálety na Plzeň na konci roku 1944 a na začátku roku 1945. Nebyla sice poškozena budova samotná, ale tlakovou vlnou při zásahu hotelu Continental se zničily některé sbírky uvnitř muzea.³²³

4.3.3 Doba po 2. světové válce

Doba po druhé světové válce byla plná velkých změn. Ihned po válce provedli pracovníci úplnou revizi sbírek a jejich opětovné uložení. Bylo zjištěno, že Němci svými administrativními zásahy poškodili knihovnu více, než válečné

³¹⁹ KZM, *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1927*, [interní materiál knihovny].

³²⁰ Tamt.

³²¹ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., *Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech*, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 170.

³²² *Paměť Plzeňského kraje*, s. 171.

³²³ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., *Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech*, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 171.

události samotné.³²⁴ V roce 1945 vzrostl knihovní fond, jelikož knihovna převzala knihy ze zabaveného německého majetku. Vzhledem k tomu, že v Plzni byla založena Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, stala se muzejní knihovna také knihovou univerzitní.³²⁵

Dne 26. května roku 1945 podali ředitelé Městského historického a Národopisného muzea návrh na sloučení muzeí pod jednu správu. Návrh projednávali Národní výbor a Svaz českých muzeí. Obsahoval také ideu osamostatnění Archivu a knihovny Historického a Umělecko-průmyslového muzea s tím, že v muzeu by zůstala pouze knihovna příruční.³²⁶ V *Západočeském sborníku historickém* je uvedeno: „Sloučení je v návrhu odůvodněno nevýhodou správní roztržičnosti a konkurenční řevnivostí jednotlivých muzeí, které místo aby se doplňovala, si naopak konkurují v práci.“³²⁷ Tento návrh byl projednáván na schůzích, ale k definitivnímu rozhodnutí napomohla až politická situace po únoru 1948. Plzeňská muzea byla dne 8. března 1948 sloučena pod jeden ústav Západočeského muzea v Plzni.³²⁸

V roce 1950 byl fond knihovny bývalého Historického muzea vyčleněn pro nově vzniklou Státní vědeckou knihovnu v Plzni. Stav fondu čítal na konci roku 1949 na 139 844 svazků. Západočeskému muzeu zbylo pouze 18 543 svazků z knihovny Umělecko-průmyslového muzea. Muzeu zůstalo také několik prvotisků z arciděkanské knihovny.³²⁹ Fond se postupně stěhoval do budovy bývalého gymnázia u sv. Anny, ale ještě v roce 1951 byly čítárny, půjčovny a skladiště Státní vědecké knihovny v budově muzea.³³⁰

V 50. letech knihovna Západočeského muzea výrazně stagnovala. Nebyl pověřen knihovník, který by ji spravoval. Často se objevovaly organizační nesrovnalosti a knihovní fond byl rozptýlen do různých oddělení muzea. Situaci

³²⁴ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 171.

³²⁵ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 172.

³²⁶ Tamt., s. 172.

³²⁷ Tamt., s. 172.

³²⁸ Tamt., s. 173.

³²⁹ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 52.

³³⁰ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 174.

zachránil až příchod Heleny Hájkové v roce 1965, která se pokusila dát knihovnu do řádnějšího stavu.³³¹ V článku *Knihovna západočeského muzea* od Ila Šeda, současného ředitele knihovny, je uvedeno: „Jsou založeny nové katalogy, nová evidence a zahájeno pravidelné doplňování. V sedmdesátých letech byly založeny dva sbírkové fondy - staré tisky a regionální literatura. Byly vytvořeny tak, že příslušné svazky byly vybrány z knihovního fondu a fyzicky i evidenčně sloučeny ve speciální obor.“³³² Postupně byl fond knihovny doplňován tak, aby odpovídal oborům zastoupených v Západočeském muzeu.³³³ Srpnové události roku 1968 knihovnu nijak zvlášť nepoznamenaly. Sovětská vojska budovu nezasáhla a ani do ní nevstoupila. „Dnes, s odstupem doby, je až směšné, že muzeum v kritických dnech "střežili" dva odborní pracovníci s "výzbrojí" dvou sněhových hasicích přístrojů.“

4.3.4 Historie od roku 1985 do roku 2011

Rok 1985 znamenal pro budovu Západočeského muzea i s knihovnou velký zvrat. Zanedbáním údržby se objevila dřevomorka, která napadla celý krov a střechu. V tomto roce započala generální oprava muzea, která byla rozdělena do dvou etap.³³⁴ „V první části byla provedena výměna krovu a střechy a posléze i celková oprava objektu. Stav budovy postavené na přelomu století již nevyhovoval po stránce provozní ani bezpečnostní. Chybělo dostatečné sociální vybavení, instalace byly v havarijním stavu, chybělo únikové schodiště z objektu pro případ požáru atd.“³³⁵ Úpravy projektoval ing. arch. J. Soukup z Krajského projektového ústavu. Během krátké doby bylo nutné vyklidit celé muzeum do náhradních prostor. Většina vybavení a sbírek byla převezena do zámku v Křimicích a dalších objektů po západních Čechách.³³⁶ Na dlouhou dobu byly všechny exempláře muzea nepřístupné veřejnosti, ale i přesto sbírkotvorná činnost pokračovala. Od roku 1990 se stalo zřizovatelem muzea Ministerstvo kultury ČR, které po restitucích pronajalo nebo

³³¹ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 52-53.

³³² Tamt., s. 53.

³³³ FRÝDA F., METLIČKOVÁ J., Plzeňská Muzea, střediska hmotné paměti západních Čech, In: *Západočeský historický sborník 1*, s. 182.

³³⁴ Tamt., s. 182.

³³⁵ Tamt., s. 182.

³³⁶ Tamt., s. 182.

zakoupilo nové objekty pro uskladnění exemplářů. Muzeum bylo pro veřejnost částečně otevřeno až v roce 1998.³³⁷

Až v 90. letech se postupně dávaly dohromady do fondu knihovny další svazky, které měla ve svých sbírkách jednotlivá oddělení muzea. Knihovna převzala také fond knižních vazeb a zůstala jí celá knihovna zrušeného Národopisného muzea Plzeňska.³³⁸ Knihovna byla uvedena do provozu v roce 1996. Ve *Výroční zprávě o činnosti za rok 1996* je uvedeno: „V hlavní muzejní budově byla dokončena rekonstrukce knihovny a zahájeno instalování knihovního fondu. Stavebními úpravami se podařilo zvýšit kapacitu knihovny o polovinu a zajistit na příští léta její rozvoj včetně obnovení důstojné čítárny pro badatele této jedné z největších odborných knihoven v západních Čechách.“³³⁹ Knihovna vlastnila klimatizovaný depozitář s moderním monitorovacím systémem pro staré tisky, prvotisky a rukopisy.³⁴⁰ V následujícím roce byly všechny sbírkové fondy knihovny definitivně uloženy v nových vhodných prostorách.³⁴¹ Až v roce 1999 byly ostatní části Západočeského muzea po čtrnácti letech postupně otevřeny pro veřejnost.³⁴²

Západočeské muzeum bylo od roku 2001 delimitováno pod Plzeňský kraj. Vstřícný a odpovědný přístup kraje zaručil muzeu postupně plynulý rozvoj a vyřešení letitých problémů.³⁴³ Knihovna, zapojená do grantových projektů VISK, mohla v roce 2008 vytvořit digitální knihovnu *Plzeň a Plzeňsko na starých mapách*. Na počest 130 let od založení Západočeského muzea byla zprovozněna dne 15. prosince.³⁴⁴ a dostupná je kromě studovny knihovny na online webu.³⁴⁵ V roce 2010 se knihovna podílela na rozšiřování informační oborové brány ART. Na projektu spolupracovala spolu s dalšími 8 velkými muzejními nebo vysokoškolskými knihovnami. Portál kromě širokého

³³⁷ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 172.

³³⁸ Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 53.

³³⁹ KZM, *Zpráva o činnosti za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

³⁴⁰ Tamt.

³⁴¹ KZM, *Zpráva o činnosti za rok 1997*, [interní materiál knihovny].

³⁴² KZM, *Zpráva o činnosti za rok 1999*, [interní materiál knihovny].

³⁴³ *Paměť Plzeňského kraje*, s. 173.

³⁴⁴ *Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2008* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyrocnizpravy>>.

³⁴⁵ Digitalizované mapy ze sbírek ZČM. Online web dostupný z: <<http://www.zcm.cz/mapy/>>.

vyhledávání v souborném katalogu umožňuje získávat informace z oblastí umění, architektury, uměleckého řemesla, teorie a kritiky umění, památkové péče atd.³⁴⁶ V následujícím roce začala knihovna přispívat do souborného katalogu CASLIN. Jako první muzejní instituce se knihovna Západočeského muzea zapojila do spolupráce s Národním úložištěm šedé literatury, která pracuje na vytvoření centrálního digitálního deponitáře šedé literatury.³⁴⁷

4.4 Knihovní fond a služby knihovny

4.4.1 Fond knihovny

V první zprávě Městského muzea v Plzni vydané roku 1880, tedy dva roky po založení muzea, stojí, jak už je výše uvedeno, že kuratorium požádalo Antonína Bauma o přepsání nejstarší kroniky o Plzni, dále byl také zakoupen prvotisk z roku 1511 Vocabulář latinsko-český. Knihovna rostla také z darů, mezi významné dárce patřila knihovna plzeňského arciděkanství od arciděkana Jana Plevky. Podle zprávy získala knihovna darem celkem 1 036 svazků.³⁴⁸ Pro srovnání: po druhé světové válce v roce 1946 byla Knihovna Historického muzea se 129 000 svazky považována za největší knihovnu v Plzni. V roce 1950, po vyčlenění knihovního fondu knihovny Historického muzea pro Státní vědeckou knihovnu, zbylo v knihovně muzea pouze 18 543 svazků z knihovny Umělecko-průmyslového muzea.³⁴⁹ V současné době (k 31. prosinci 2012) vlastní knihovna Západočeského muzea 10 201 svazků, z toho sbírka Regionální literatury čítá 8 122 svazků a sbírka Starých tisků 2 307 svazků.³⁵⁰

„Knihovna získává dokumenty pro svoje fondy následujícími způsoby: nákupem, výměnou, dary, dědictvím, za reprodukční a dispoziční práva, za odbornou činnost muzea a jejích pracovníků (konferenční materiály, separáty

³⁴⁶ *Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2010* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyrocnizpravy>>.

³⁴⁷ *Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2011* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyrocnizpravy>>.

³⁴⁸ KZM, *První zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

³⁴⁹ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵⁰ *Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2012* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyrocnizpravy>>.

prací, z grantových prostředků atd.), případně jiným způsobem.“³⁵¹ Knihovní fond byl od počátku doplňován i retrospektivně, obsahuje tedy odbornou literaturu přibližně od poloviny 19. století. Dnes jsou dokumenty rozdělené na studijní fond, sbírkový fond a fond mezinárodních výměn.

Základem studijního fondu je fond bývalého Umělecko-průmyslového muzea, který byl zaměřen na volné i užité umění, ale obsahoval také odbornou literaturu technickou a průmyslovou. V současnosti je fond doplňován ve stejném duchu, k tomu mapuje oblasti historických oborů, kulturní antropologie, etnografie, dějin kultury a vzdělanosti. Z přírodovědných oborů fond obsahuje dokumenty zaměřené na zoologii, botaniku, paleontologii a geologii.³⁵²

Sbírkový fond je vytvářen na základě zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. Obsahuje fond Starých tisků a fond Regionální literatury. Fond Staré tisky je pojmenován terminologicky nesprávně, jelikož pojem staré tisky se používá pro dokumenty z let 1500 až 1800. Název je zachován z důvodu používání zkratky ST v inventárních číslech. Tento fond obsahuje několik sbírek - rukopisy, prvotisky, staré tisky, bibliofilské tisky a faksimilie. Sbíрка rukopisů obsahuje kompletní svazky nebo zlomky. Velká část již byla digitalizována a zpřístupněna na webových stránkách Manuscriptoria. Rukopisy byly získány zejména darem z bývalé arciděkanské knihovny. Staré tisky jsou prozatím zpracovány v základní evidenci a připravuje se jejich podrobný popis. Největší sbírkou jsou vzácné a bibliofilské tisky, které obsahují tituly vydané od 19. století po současnost. Sbíрка faksimilií obsahuje výpravné, nákladným způsobem vypravené tisky edic významných památek knižní kultury.³⁵³

Fond Regionální literatury obsahuje především Pilsnensie od počátku 19. století. Ve fondu jsou zastoupeny hlavně mapy, atlasy, výroční zprávy, brožury, monografie, sborníky, seriály, videokazety i elektronické dokumenty. Je

³⁵¹ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵² Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵³ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

zaměřený na literaturu o Plzni a Plzeňsku, speciální pozornost je zaměřena na dokumenty o Šumavě a Českém lese.³⁵⁴

4.4.2 Služby knihovny

Knihovna Západočeského muzea je „veřejně přístupnou odbornou knihovnou, plnící úkoly vyplývající z jejího postavení jako odborného muzejního oddělení a současně jejího začlenění do soustavy knihoven, se zvláštním zřetelem na oblast Plzeňského kraje a oblastí v knihovně tradičně zastoupených“³⁵⁵. Mezi služby knihovny patří půjčování dokumentů a zpřístupňování informačních zdrojů. Knihovna půjčuje dokumenty pouze prezenční formou. Jen ve výjimečných případech lze dokumenty zapůjčit mimo budovu muzea (např. zaměstnancům knihovny, na výstavy či prezentace). Pokud nemá knihovna ve svém fondu požadovaný titul, nabízí čtenářům jeho zapůjčení prostřednictvím Meziknihovní výpůjční služby nebo Mezinárodní meziknihovní výpůjční služby.³⁵⁶ Za poplatek pracovníci knihovny vytváří bibliografické nebo rešeršní služby. Pro skupiny či školní exkurze provádí prohlídky prostorů knihovny s možností výkladu nebo prohlídky malé výstavy historických knih nebo také přednášky.³⁵⁷

Informační zdroje knihovna zpřístupňuje pomocí velkých zahraničních databází, na které je napojena. Jedná se o Art Full Text, Springer Link a Manuscriptorium. Art Full Text je databáze s informacemi ze všech uměleckých oborů počínaje rokem 1984. Obsahuje záznamy ze 484 světových periodik z oborů archeologie, architektury, historie umění, urbanistiky, malířství, průmyslové grafiky, filmu a fotografie a dalších. Springer Link nabízí cca 1300 e-časopisů (stav k 1. srpnu 2005). Manuscriptorium je systém, který

³⁵⁴ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵⁵ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵⁶ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵⁷ *Služby veřejnosti* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/knihovna>>.

shromažďuje informace o historických knižních fondech, a je provázaný s digitální knihovnou digitalizovaných dokumentů.³⁵⁸

Čtenáři mohou k vyhledávání dokumentů používat internetový katalog Portaro, který byl vytvářen od roku 1992. Využít mohou také lístkové a soupisové katalogy. Lístkový katalog je členěn podle autorů a oborů. Tento katalog byl v 50. letech ukončen, v 60. letech založila Helena Hájková nový jmenný a předmětový katalog, jehož doplňování bylo ukončeno v roce 1994. Katalogy soupisové, vydávané ve formě publikací nebo přístupné na webu knihovny, obsahují soupisy jednotlivých částí fondu. Od roku 2008 je na webu umístěná digitální knihovna *Plzeň a Plzeňsko na starých mapách* s celkovým počtem 40 map.³⁵⁹

³⁵⁸ Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

³⁵⁹ *Katalogy* [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/oddeleni/knihovna>>.

5 ZÁVĚR

Diplomová práce představuje tři vybrané knihovny města Plzně, jejichž činnost v průběhu historie je v závěru hodnocena. Knihovna města Plzně, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje a Knihovna Západočeského muzea mají jedno společné a tím je budova bývalého dominikánského kláštera v centru města. V této budově, kde dnes sídlí Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, nějakou dobu pobývaly i obě další knihovny. Sama budova má pestrou historii, proto je jí v práci také část věnována.

V dějinách knihoven jsem vždy uvedla významné historické události, v závislosti na dostupnosti materiálů a informací. Je důležité podotknout, že knihovny byly vždy ovlivněny dobovým politickým a kulturním kontextem. Systém vlády po druhé světové válce knihovnám výrazně diktoval jejich budoucí vývoj. I přes všechny nesnáze, se kterými se knihovny potýkaly, ať už se jedná o politickou situaci nebo stěhování knihoven, jejich vývoj neustále stoupal, knihovní fond se rozrůstal a jejich služby rozšiřovaly a zlepšovaly. Výjimkou je Knihovna Západočeského muzea, jelikož výrazná část jejího fondu byla v roce 1950 předána Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Její vývoj po této události stagnoval a v běžný chod byla knihovna uvedena až v 60. letech. Výrazné změny v činnosti knihoven nastaly v 90. letech s nástupem moderních technologií, kdy knihovny postupně přecházely na automatizovaný systém. V dnešní době mohou čtenáři využívat moderně vybavené knihovny s obrovským knihovním fondem a užitečnými službami.

Každá z uvedených knihoven se v průběhu svého vývoje potýkala s nedostatečným umístěním či nevhodnými podmínkami. Knihovna města Plzně se z těchto důvodů stěhovala až čtyřikrát a každé její stěhování vedlo k částečnému přerušení provozu nebo až k úplnému uzavření knihovny. Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje začínala svoji činnost v budově muzea, kde pobývala pouze ve dvou místnostech. Porovnáním se současnými prostory, ve kterých sídlí knihovna dnes, je to nepředstavitelné. Až po vyklizení budovy bývalého dominikánského kláštera a adaptačních pracích se knihovna přestěhovala. Popisu budovy je v práci věnována velká část, jelikož má dlouhou a zajímavou historii a velký význam v dějinách města Plzně. Knihovně

Západočeského muzea byly v době jejího vzniku určeny místnosti v budově bývalého kláštera. Pro nedostatek prostorů vzhledem k rostoucímu počtu sbírek byla muzeu postavena vlastní budova. Avšak ve 20. letech se objevují stížnosti na nedostatek místa v obou muzejních knihovnách. Změna situace nastala po druhé světové válce, kdy v muzeu existovala knihovna jedna a to s mnohem menším fondem. Zlepšení přišlo také po adaptačních pracích budovy, které začaly v roce 1985.

Diplomová práce představuje čtenářům ucelený pohled na historii, knihovní fondy a služby vybraných plzeňských knihoven. Svoji prací chci přispět nejen k lepší orientaci mezi plzeňskými knihovnami, ale také k dějinám města.

6 SEZNAM ZKRATEK

AmP - Archiv města Plzně

KAKS - Katalogizace v knihovnickém systému

KIMS - Knihovnický Informační a Modulární Systém

KMP nebo KmP - Knihovna města Plzně

KZM - Knihovna Západočeského muzea

MDT - Mezinárodní desetinné třídění

MK ČR - Ministerstvo kultury České republiky

NVmP - Národní výbor města Plzně

SVK, SVKPK, SVK PK - Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

ZKNV - západočeský krajský národní výbor

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

I. Bibliografie

BARCALOVÁ, Vlasta. *Nové kapitoly historie Knihovny města Plzně*. Plzeň: vydala Knihovna města Plzně (při příležitosti jejího stodesátého výročí), 1986.

BERNHARDT, Tomáš. *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. Plzeň: Pro Statutární město Plzeň vydala Nava, 2013. ISBN 80-721-1433-6.

BĚLOHLÁVEK, M. a kol. *Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965.

CEJPEK, Jiří et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha: nakl. Univerzity Karlovy, 1998.

ČEPELÁK, V. a kol. *Dějiny Plzně 2, Od roku 1788 do roku 1918*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1967.

FLEISSIG, Karel. *100 let Knihovny města Plzně*. Plzeň: vydala Knihovna města Plzně (při příležitosti jejího stého výročí), 1976.

JANUSOVÁ, J. *Barokní umělci v Plzni a v západních Čechách*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1995. ISBN 80-7043-167-9.

SUCHÁ, M. *25 let Státní vědecké knihovny v Plzni*. Plzeň: Státní vědecká knihovna, 1975.

VLČEK, P. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-859-8317-6.

Dějiny zemí Koruny české 2. Ed. Pavel Bělina, Jiří Pokorný. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8.

Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. Plzeň: Pro Plzeňský kraj vydala Studijní a vědecká knihovna PK, 2009. ISBN 978-80-86944-32-6.

Minulostí Plzně a Plzeňska, sv. III. Plzeň: Krajské nakladatelství, 1960.

Paměť Plzeňského kraje: muzea a galerie zřizované Plzeňským krajem. Plzeň: Plzeňský kraj, 2008.

Polan: sborník. Ed. Vladimír Novotný. Plzeň: Knihovna města Plzně, 2007. ISBN 978-80-86370-30-9.

Západočeský historický sborník 1. Plzeň: Státní oblastní archiv, 1995.

Západočeské muzeum v Plzni 1878-2008. Ed. František Frýda. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2008. SBN 978-80-7247-61-7.

55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje: studie, data, vzpomínky, 2000-2005. Uspořádal Jaroslav Vyčichlo. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2006. ISBN 80-850-9396-0.

50 let Státní vědecké knihovny v Plzni: studie, data, vzpomínky. Uspořádal Jaroslav Vyčichlo. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2000. ISBN 80-85093-57-X.

II. Periodika

Provolání, *Plzeňské listy*, 1876, č. 72, s. 4 (7.9. 1876). ISSN 1804-0187.

Obecní knihovna Plzeňská, *Plzeňské listy*, 1876, č. 71, s. 2 (3.9. 1876). ISSN 1804-0187.

SCHIEBEL, J., Vojenská nemocnice zakoupena obcí, *Nové plzeňské noviny*, (3.2. 1892), s. 1-2. ISSN 1805-1758.

Co je to bibliobus?, *Národní listy*, 1939, 30. 4. 1939, s. 3 (30. 4. 1939). ISSN 1214-1240.

Státní studijní knihovna v Plzni naléhavě potřebuje místnosti, *Pravda*, 1951. ISSN 1803-1633.

Pojízdná knihovna na Tachovsku, *Pravda*, 1953, s. 4 (23.1. 1953). ISSN 1803-1633.

S bibliobusem po Tachovsku, *Pravda*, 1953, 1953, s. 6 (18.12. 1953). ISSN 1803-1633.

Adaptace odkrývají historii plzeňského kláštera, *Život Plzeňska*, 1954, s. 187-188.

SUCHÁ, M., Adaptace odkrývají historii plzeňského kláštera, *Život Plzeňska*, 1954, s. 187.

KUBA, J., Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 95.

KUBA, J., Nové budujeme, staré zachraňujeme, *Život Plzeňska*, Plzeň, 1954, s. 92-93

Nález dvou krypt v kostele sv. Anny, *Pravda*, roč. 29, č. 43, s. 6 (28.5.1954). ISSN 1803-1633.

Státní vědecká knihovna zahájí 2. března, *Pravda*, roč. 40, č. 24, s. 1 (26.2. 1959). ISSN 1803-1633.

Dříve akcionářská banka-dnes lidová knihovna, *Pravda*, 1960, s. 3 (9.4. 1960). ISSN 1803-1633.

Čtenářům i studujícím, *Pravda*, roč. 41, č. 67, s. 2 (3.5. 1960). ISSN 1803-1633.

Služby technické knihovny, *Pravda*, roc. 42, č. 248, s. 2 (17.10. 1961). ISSN 1803-1633.

Za co může kniha. *Pravda*. 1965, s. 2 (30.7. 1965). ISSN 1803-1633.

Žena v čele Státní vědecké knihovny, *Pravda*, roč. 53, č. 57, s. 5 (8.3. 1972). ISSN 1803-1633.

Řemeslníci v knihovně, *Pravda*, roč. 57, č. 280, s. 3 (24.11. 1976). ISSN 1803-1633.

Obecná knihovna, *Plzeňské listy*, 1877, č. 35, s. 2 (3.5. 1877). ISSN 1804-0187.

Zvuková knihovna nevidomým, *Pravda*, roč. 58, č. 156, s. 5 (5.7. 1977). ISSN 1803-1633.

Zlepší služby čtenářům, *Pravda*, roč. 62, č. 223, s. 5 (21.9. 1981). ISSN 1803-1633.

Počítač v knihovně, *Pravda*, roč. 69, č. 265, s. 4 (10.11. 1988). ISSN 1803-1633.

Zpřístupnění knižních fondů, *Pravda*, roč. 70, č. 282, s. 8 (30.11. 1989). ISSN 1803-1633.

Trezorové knížky se vracejí, *Nová pravda* (8.6.1990). ISSN 1803-1641.

Plzeň má studovnu, *Nová pravda* (7.1.1992). ISSN 1803-165X.

Nová služba knihovny, *Plzeňský týden*, č. 3, s. 2 (16.1.1992).

Co dělá Plzeň pro knihu, *Plzeňské listy*, č. 6, s. 3 (7.2. 1992). ISSN 1804-0187.

Knihovna zůstává, *Plzeňský deník*, s. 9 (10.2.1993). ISSN 1210-5139.

Pojízdna knihovna, *Region Plzeňsko* (29.4.1996).

Bibliobus vyjíždí!, *Plzeňský týden* (28.5.1996).

Bibliobus vyjíždí!, *Plzeňský týden* (28.5.1996).

Knihovna Západočeského muzea v Plzni, *Knihy a dějiny*, 1996, roč. 3, č. 1, s. 52. ISSN 1210-8510

V knihovně s počítačem, *Region Plzeňsko*, č. 14, s. 3 (2.4.1997).

Internet v Knihovně města Plzně, *Plzeňský deník* (28.4. 1998). ISSN 1210-5139.

O budově plzeňského muzea, *Plzeňský kulturní přehled Kultura*, 1998, č. 12, s. 17.

Jak se knihovníci měli stát soustružníky, *Čtenář*, 2009, roč. 61, č. 11.

III. Archivní materiály

Knihovna města Plzně

Archiv města Plzně (dále AmP). Fond Knihovna města Plzně (dále KmP). *Řád knihovní, č. kart. 3985.*

AmP. KmP. *Knihovník Bihumil Čuřín-Polan, v Plzni 30. 1. 1946, č. kart. 3985.*

AmP. KmP. *Zpráva o stavu a činnosti městské veřejné knihovny v letech 1945 a 1946, č. kart. 4107.*

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti knihovny od začátku roku do 22. října 1947, č. kart. 4107.*

AmP. KmP. *Plán krajské knihovny za IV. a III. čtvrtletí 1953, č. kart. 4108.*

AmP. KmP. *Zapojení Krajské lidové knihovny do akce Pomoc pohraničí, č. kart. 4106.*

AmP. KmP. *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za rok 1955, č. kart. 4106.*

AmP. KmP. *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za rok 1955, č. kart. 4108.*

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti Krajské lidové knihovny v Plzni za I. čtvrtletí 1957, č. kart. 4108.*

AmP. KmP. *Zpráva Krajské lidové knihovny za III. čtvrtletí 1958, č. kart. 4108*

AmP. KmP. *Rozbor hospodaření KKLK v Plzni za I. pololetí 1959, č. kart. 4108.*

AmP. KmP. *Zpráva ke kompletnímu rozboru Městské lidové knihovny za rok 1960, č. kart. 4109.*

AmP. KmP. *Zpráva městské lidové knihovny za I. pololetí 1963, č. kart. 4108.*

AmP. KmP. *Zápis z porady ředitelů a metodiků lidových knihoven, která se uskutečnila 4. listopadu 1970 v zasedací síni Knihovny města Plzně, č. kart. 4116.*

AmP. KmP. *Racionlizační opatření*, 16.11. 1970, č. kart. 4110.

AmP. KmP. *Zápis z porady ředitelů a metodiků lidových knihoven, která se uskutečnila 4. listopadu 1970 v zasedací síni Knihovny města Plzně*, č. kart. 4116.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1972*, č. kart. 4109.

AmP. KmP. *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1974*, č. kart. 4107.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1975*, č. kart. 4109.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1976*, č. kart. 4109.

AmP. KmP. *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1978*, č. kart. 4115.

AmP. KmP. *Plán činnosti Knihovny města Plzně na rok 1983*, č. kart. 4384.

AmP. KmP. *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za 3. čtvrtletí 1986*, č. přír. 2411.

AmP. KmP. *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1985*, č. přír. 2411.

AmP. KmP. *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1986*, č. přír. 2411.

AmP. KmP. *Knihovna města Plzně - Rozbor činnosti a hospodaření za rok 1987*, č. přír. 2411.

AmP. KmP. *Umístění KLK v Plzni. Krajský výbor KSČ k rukám s.Chleboráda. 24.listopad 1954*, č. kart. 4106.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny při KLK v Plzni za II. čtvrtletí 1953*, č. kart. 4108.

AmP. KmP. *Zapojení Krajské lidové knihovny v Plzni do akce „Pomoc pohraničí“*, č. kart. 4106.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti KLK v Plzni za měsíc listopad 1954*, č. kart. 4106.

AmP. KmP. *Plán bibliobusů KLK na období 1955/56*, č. kart. 4106.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti pojízdné knihovny I., za I. čtvrtletí 1955*, č. kart. 4108.

AmP. KmP. *Zpráva o činnosti Krajské lidové knihovny v Plzni na III. čtvrtletí 1957*, č. kart. 4109.

AmP. KmP. *Zpráva Krajské lidové knihovny v Plzni za 2. čtvrtletí 1958*, č. kart. 4109.

Knihovna Západočeského muzea

AmP. sign. 1 F 14, č. inv. 268.

AmP., *Západočeské městské umělecko-průmyslové muzeum císaře a krále Františka Josefa I. v Plzni*, 1913, sign. Xld41.

AmP. *Sborník Městského historického muzea v Plzni, svazek IX*, v Plzni 1926, sign. Pa27/9.

AmP. *Sborník Městského historického muzea císaře a krále Františka Josefa I.*, v Plzni 1911, sign. Pa27/2.

AmP. *Zpráva o činnosti městského historického muzea v Plzni v letech 1919-24*, sign. 1013/24.

AmP. *Městské historické muzeum v Plzni v letech 1925-1928*, sign. 7/29.

AmP. *Zpráva o činnosti městského historického muzea v roce 1940*, sign. Vla132/27.

IV. Interní materiály knihoven

Knihovna města Plzně

Knihovna města Plzně (dále KmP). Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně, rok 1991, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1992, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1993, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1994, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1995, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1996, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1997, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1997, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1998, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva o Knihovně města Plzně za rok 1999, [interní materiál knihovny].

KmP. Výroční zpráva 2000, [interní materiál knihovny].

KmP. Zpráva o činnosti Knihovny města Plzně za rok 1991, [interní materiál knihovny].

ANDERLE, J., Stavebně-historický průzkum budovy, [interní materiál knihovny].

Interní materiál knihovny poskytnutý sekretářkou Knihovny města Plzně, p. Tomanovou.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje (dále SVKPL), *Projednáni komplexního rozboru za rok 1960*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Kompletní rozbor za II. čtvrtletí 1961*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Roční kompletní rozbor za rok 1963*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Kompletní rozbor za rok 1966*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Kompletní rozbor za rok 1967*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Kompletní rozbor SVK za rok 1971*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Hodnocení práce odborného úseku služeb čtenářům za rok 1972*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti za rok 1973*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Hodnocení práce odborného úseku za 4. čtvrtletí 1973*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Hodnocení práce odb. oddělení služeb čtenářům za rok 1975*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1976*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1977*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1978*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb čtenářům za rok 1979*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb čtenářům za rok 1981*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *K současnému výpůjčnímu systému SVK*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1982*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti a hospodaření za rok 1985*, [interní materiál knihovny].

SVKPL. *Komplexní rozbor činnosti odboru služeb za rok 1987*, [interní materiál knihovny].

SVKPK. *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1994*, [interní materiál knihovny].

SVKPK. *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

SVKPK. *Zpráva o výsledku rozboru činnosti a hospodaření za rok 1998*, [interní materiál knihovny].

Knihovna Západočeského muzea

Knihovna Západočeského muzea (dále KZM), *Jednací a domácí řád obecního muzea Plzeňského*, [interní materiál knihovny].

KZM. *První zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Západočeské umělecko-průmyslové museum císaře a krále Františka Josefa I., Výroční zprávy z roku 1892-1908*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového muzea města Plzně za správní rok 1922*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového muzea města Plzně za správní rok 1923*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového muzea města Plzně za správní rok 1924*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového muzea města Plzně za správní rok 1927*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1997*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1999*, [interní materiál knihovny].

Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

Knihovna Západočeského muzea

Knihovna Západočeského muzea (dále KZM), *Jednací a domácí řád obecního muzea Plzeňského*, [interní materiál knihovny].

KZM. *První zpráva Městského muzea v Plzni*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Západočeské umělecko-průmyslové museum císaře a krále Františka Josefa I., Výroční zprávy z roku 1892-1908*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1922*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1923*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1924*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Výroční zpráva Západočeského umělecko-průmyslového musea města Plzně za správní rok 1927*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1996*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1997*, [interní materiál knihovny].

KZM. *Zpráva o činnosti za rok 1999*, [interní materiál knihovny].

Interní materiál knihovny poskytnutý pracovníci knihovny, který byl v září 2013 dostupný na webových stránkách muzea.

V. Internetové zdroje

Knihovna města Plzně 1876 - 2006: Dvanáct pohledů do minulosti a současnosti [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 16.01.2008 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/historie.php>>.

O knihovně [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php>>.

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2005 [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 26.02.2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/oknihovne.php#zpravy>>.

Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 8.11.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/dokumenty/knihrad.php>>.

On-line katalogy a regionální databáze [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 2.10.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/katalog.php>>.

Naše knihovny a služby [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně, p.o. © Knihovna města Plzně. Poslední úpravy 15.07.2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.knihovna.plzen.eu/knih.php>>.

Zákon ze dne 9. července 1959 o jednotné soustavě knihoven [online]. Sbíрка právních předpisů, průvodce zákonem ČR, © 2010, ESIPA s.r.o. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <<http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?CP=1959s053&DR=SB>>.

Databáze Regionální osobnosti [online]. Plzeň: Knihovna města Plzně.

Výročí Josefa Františka Smetany [online]. Český rozhlas, © 1997-2014 Český rozhlas [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/860852>.

Historie budovy [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 01. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-budovy/>>.

Historie knihovny [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 01. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/historie-knihovny/>>.

Knihovní řád, I. Všeobecná ustanovení [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/files/knihovni-rad.pdf>>.

Knihovna městského historického muzea [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/knihovna-mestskeho-historickeho-muzea/>>.

Regionální fond [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/regionalni-fond/>>.

Knihovny významných osobností [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/knihovny-vyznamnych-osobnosti/>>.

Historické fondy [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/fondy-svk-pk/historicke-fondy/>>.

Elektronické katalogy [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/elektronicke-katalogy/>>.

Lístkové katalogy [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/listkove-katalogy/>>.

Regionální osobnosti a články [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/katalogy/regionalni-osobnosti-a-clanky/>>.

Roční zpráva za rok 2006 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Roční zpráva za rok 2007 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Roční zpráva za rok 2009 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Roční zpráva za rok 2010 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Roční zpráva za rok 2011 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Roční zpráva za rok 2012 [online]. Plzeň: SVK Plzeňského kraje, Copyright © 2005-2008. Poslední aktualizace: 02. 04. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.svkpl.cz/cs/o-knihovne/zakladni-dokumenty-knihovny/>>.

Digitalizované mapy ze sbírek ZČM. Online web dostupný z: <<http://www.zcm.cz/mapy/>>.

Služby veřejnosti [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/knihovna>>.

Katalogy [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/oddeleni/knihovna>>.

Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2008 [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyroцени-zpravy>>.

Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2010 [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyroцени-zpravy>>.

Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2010 [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyroцени-zpravy>>.

Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2011 [online]. Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyroцени-zpravy>>.

Západočeské muzeum v Plzni. Výroční zpráva za rok 2012 [online].
Západočeské muzeum v Plzni, Copyright © ZČM 2013. [cit. 2014-02-20].
Dostupné z: <<http://www.zcm.cz/profil-muzea/vyroцени-zpravy>>.

8 ABSTRACT

The topic of my thesis is "Cultural Institutions of Pilsen - Municipal Library of Pilsen, The Education and Research Library of the Pilsener Region and Library of the West-Bohemian Museum". Libraries and library science have a long tradition in Pilsen: Municipal Library of Pilsen and Library of the West-Bohemian Museum were founded in the late 19th century. Therefore, the main aim of the thesis was to outline the history and work of these libraries.

The thesis is divided into three parts, each part is dedicated to one of the selected Pilsen libraries. The chapters deal with the circumstances of the foundation of each library and its initial activities. Then, history of libraries, their functioning and development are summarized. Furthermore, the buildings where libraries are located are characterized. A sub-goal of the thesis was to describe the collections of the libraries: at first, a list of documents with which the libraries started their activity can be found, then the collections at readers' disposal nowadays are described. Services provided by the libraries are also defined. In the conclusion of the thesis, the history of libraries is evaluated.

9 PŘÍLOHY

Knihovna města Plzně

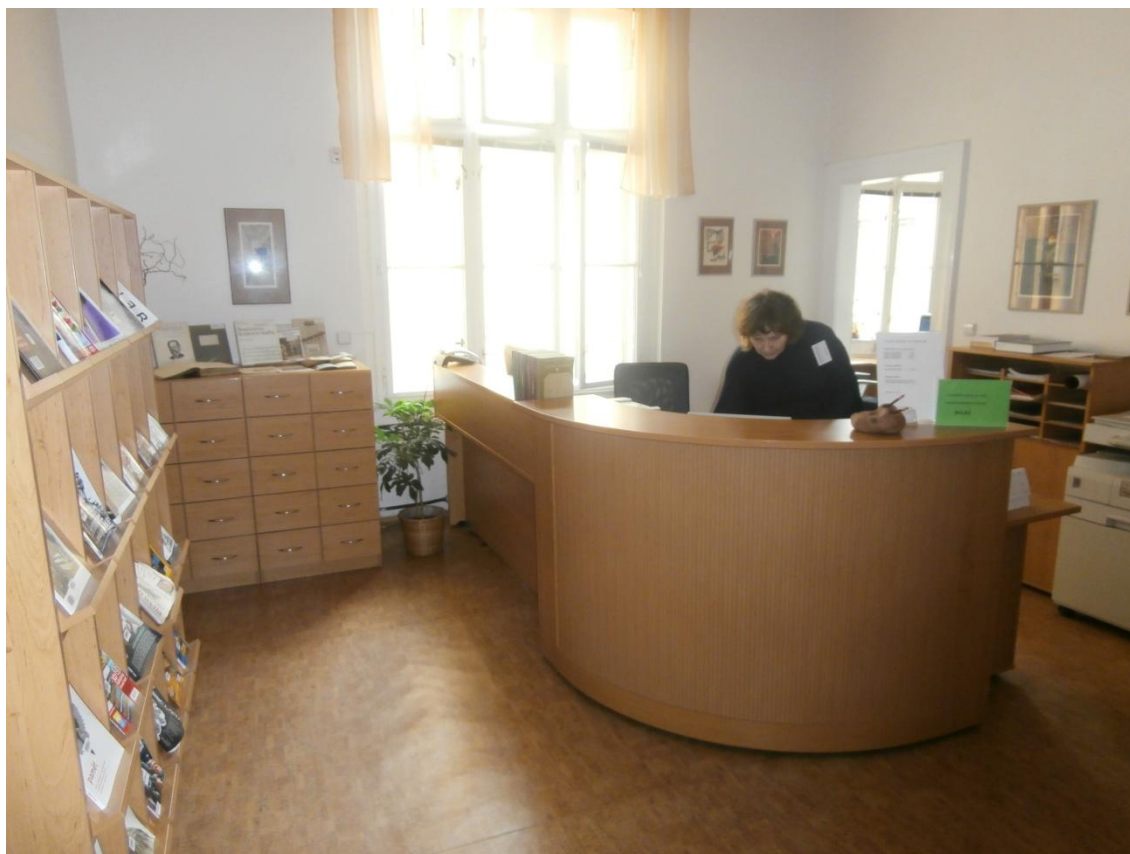
Obrázek č. 1 - Budova knihovny. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 2 - Volný výběr knih v Ústřední knihovně pro dospělé. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 3 - Oddělení časopisů v Ústřední knihovně pro dospělé. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 4 - Studovna I. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 5 - Studovna II. Zdroj: Fotografie autorky.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

Obrázek č. 6 - Budova knihovny. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 7 - Výpůjční pult. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 8 - Čítárna časopisů. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 9 - Všeobecná studovna. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 10 - Speciální studovna. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 11 - Volný výběr knih I. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 12 - Volný výběr knih II. Zdroj: Fotografie autorky.

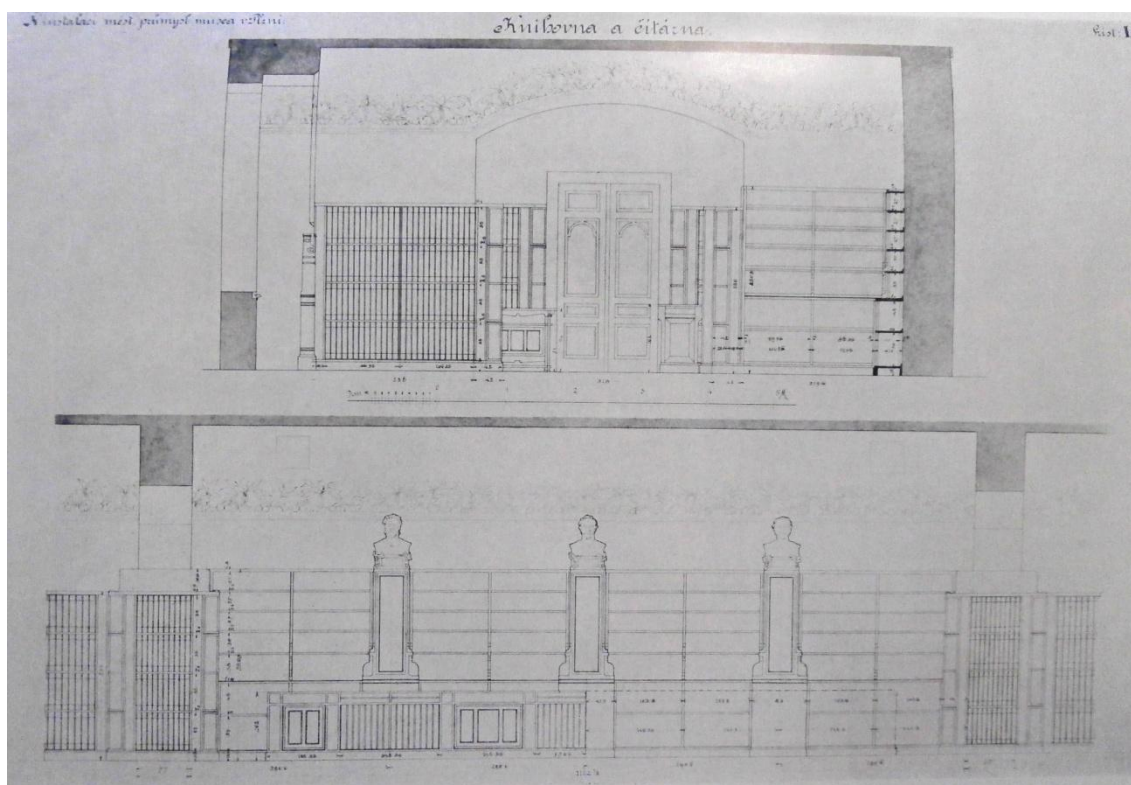
Knihovna Západočeského muzea

Obrázek č. 13 - Budova Západočeského muzea, ve které knihovna sídlí. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 14 - Dobová fotografie budovy. Zdroj: Archiv Muzea Západočeského kraje.

Obrázek č. 15 - Návrh úprav knihovny v době rekonstrukcí v roce 1985. Zdroj: Západočeské Umělecko-průmyslové muzeum, výroční zprávy z let 1892-1908.

Obrázek č. 16 - Knihovna I. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek 17 - Studovna. Zdroj: Fotografie autorky.

Obrázek č. 18 - Knihovna II. Zdroj: Fotografie autorky.